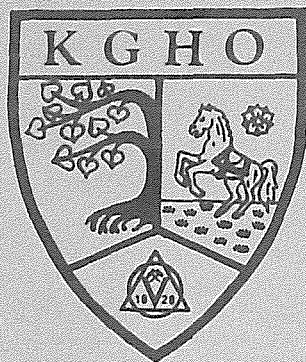
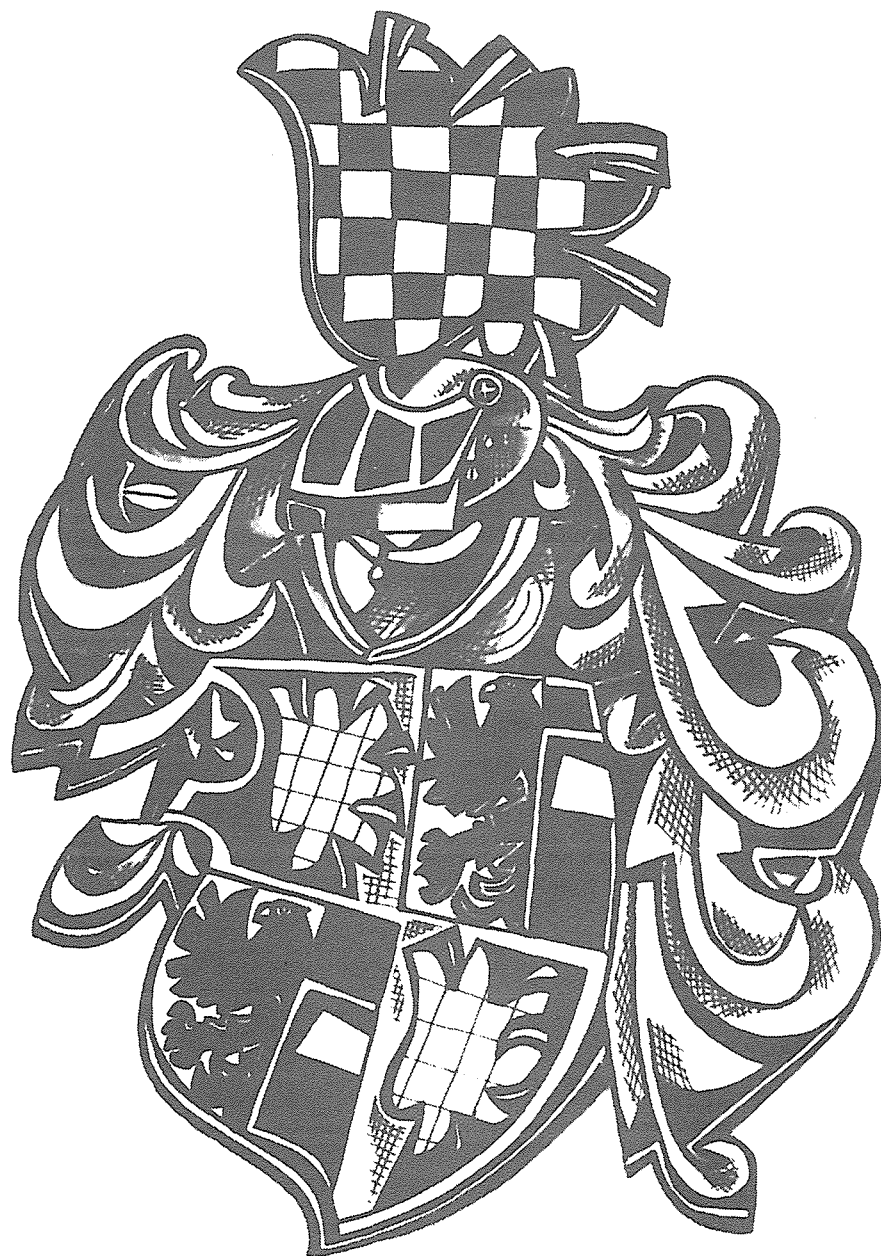

ZPRAVODAJ

Klub genealogů a heraldiků Ostrava Domu kultury VÍTKOVIC

č. 36/88

Studenti z Čech, Moravy a Slezska na univerzitě ve Franekeře

Když byla 8. listopadu 1620 ztracena bělohorská bitva, směřoval útek "zimního krále" Bedřicha Falckého do Haagu v Nizozemí. Za ním utíkali mnozí čeští protestanti, šlechtici i měšťané; několik tisíc rodin se muselo vzdát vlasti a majetku. Většina odešla do protestantských oblastí Německa, někteří následovali svého krále do Holandska. Bedřich šel vědomě právě do Holandska, neboť mladá republika složená se sedmi spojených států byla po vyhlášení nezávislosti v roce 1581 nejsilnějším reprezentantem protestantského tábora. Navíc byl Bedřich příbuzný tehdejšího místodržitele Morice Oranžského, který v Haagu pečoval o jeho synovce.

Češi, přišli s Bedřichem, dostali příležitost pokračovat v Nizozemí ve svém životě v klidu a naději na lepší časy. Většina z nich také v Holandsku zemřela. Poněvadž byli v této zemi vřele přijati, mohli někteří z nich také studovat na tamních univerzitách. Nizozemí mělo tehdy 5 univerzit. Pro tak malou zemi to bylo poměrně hodně, i když je třeba mít na paměti, že kalvinisté podporovali vzdělání a velký počet svobodných měst potřeboval školené lidi. Univerzity se nalézaly v Leidenu /založena 1574/, Franekeře /1585/, Groningen /1614/, Amsterdamu /1631/ a Utrechtu /1636/. V roce 1948 k nim přibyl ještě Harderwijk.

Franeke byla malá univerzita ve Frísku,

u exulantů však velmi oblíbená, poněvadž měla proslulou teologickou fakultu. O oblibě svědčí také skutečnost, že až do 18. století byla téměř jedna třetina maďarského původu.

Předkládaný seznam českých, moravských a slezských studentů zapsaných na franecké univerzitě v letech 1621-1653 vznikl excerpcí edice univerzitních matrik, kterou pod názvem Album Studiosorum Academiae Franekerensis /1585-1811, 1816-1844/ vydali v roce 1968 ve franeckém nakladatelství J. Wever, Andrea Fockema a Th. J. Meijer. Originály matrik se v současné době nalézají v Rijksarchief in de Provincie Friesland v Leeuwardeně, případně v tamní provinciální knihovně.

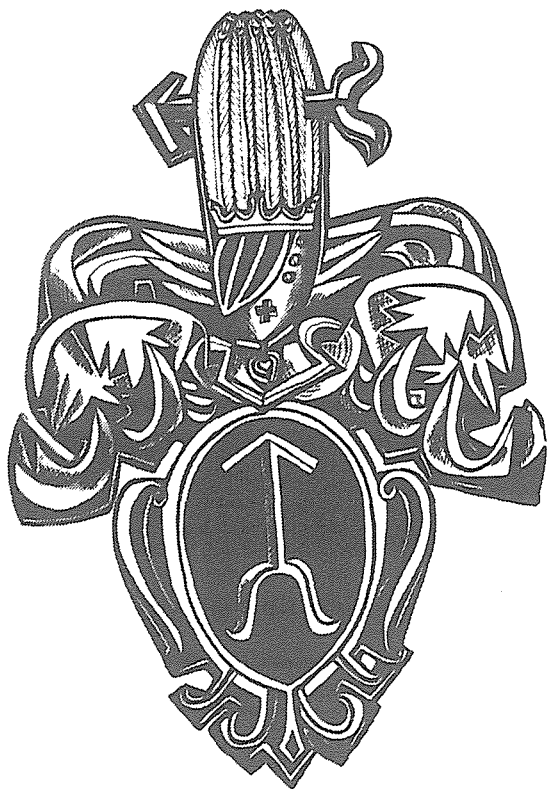
V předkládaném seznamu se vedle našeho pořadového čísla uvedeno číslo ve výše zmíněné edici, datum imatrikulace a jméno studenta v původní podobě. Ze Slezska zminujeme pouze ty studenty, kteří pocházeli z oblastí dnes ležících na území ČSSR. Jak je výše uvedeno, práce postihuje i ty studenty, kteří se na univerzitě zapsali po roce 1630 a které již nelze většinou počítat mezi emigraci. Druhou část příspěvku tvoří pokus o identifikaci jednotlivých osob a jejich bližší rodové zařazení.

Doufám, že tento článek přispěje k prohloubení znalostí o osudech českých exulantů v Nizozemí.

Studenti z Čech, Moravy a Slezska na Franecké univerzitě

1. 1883.21-06-1621. Albertus Wostersky Kaplyrz de Sulewicz, eques Bohemus.	10. 2042.16-07-1623. Paulus Straffinus, Neo-Came-nus, Moravicus, phys/icus/ et phil/ologus/.
2. 1884.21-06-1621. Sigismundus Wostersky Kaplyrz de Sulewicz, eques Bohemus.	11. 2121.19-06-1624. Johan Christoffel van Berge, Moravus, ridder et Heer auf Bahaushitz ende Herolditz.
3. 1855.21-06-1621. Paulus Geschimius a Bezdiezy, nobilis Bohemi, praeceptor.	12. 2122.19-06-1624. Matthaeus Americus, Moravus, theol/ogus/.
4. 1866.21-06-1621. Joannes Dworziak Smyrkowski, Bohemus famulus.	13. 2148.31-08-1624. magister Samuel Martinus, pastor quondam, Prageno-Bohemus.
5. 1890.23-07-1621. Bernhardus Weickardus Sedelnirzski dominus de Choltiz.	14. 2150.09-09-1624. Paulus Wostersky Cappliz van Sullewitz, Bohemus.
6. 1899.25-08-1621. Georgius Sebastianus Kaplyrz de Sulewicz, Bohemus, math/em-aticus/.	15. 2172.15-09-1624. Casparus Cappelier, Bohemus, art/ium liberalium discipulus/.
7. 1917.19-01-1622. nomen suum huic albo nostri inseri voluit generosus ac magnificus dominus Radislaus, baro Wchijnitz et Tettau duobus famulis comitatus.	16. 2454.27-04-1628. Andreas Sabberweschel ab Soberenfeldt, Bohemus, medicinae doctor vir cl arissimus et doctissimus.
8. 2040.16-07-1623. Samuel Alektorius, Batalovinnensis Boemus, math/em-aticus/ et med/icus/.	17. 2455.01-05-1628. Johannes Lithomy, Bohemus, theol/ogus/.
9. 2041.16-07-1623. Johannes Makoninus, Mithenus, Boemus, iur/is utriusque discipulus/.	18. 2456.01-05-1628. Venseslaus Boianoyski, Bohemus, theol/ogus/.

- 19.2477.28-05-1628. nobilissimus et generosus dominus, Godlobius de Berka, liber baro de Data et Lipa, regni Bohemiae olim supremus burgravius.
- 20.2478.30-05-1628. Adamus Piszetschki à Kranifeld, Pragensis Bohemus, iur/is utriusque discipulus/.
- 21.2499.08-09-1628. Adalbertus Henricus Slawata, liber baro de Chlum et Kossumberg.
- 22.2500.08-09-1628. Henricus Hüge, praedicti generosi domini baronis ephorus.
- 23.2501.08-09-1628. Johannes Reinardi, Germanus, praedicti domini baronis famulus.
- 24.2502.08-09-1628. Johannes Georgius de Ouspitz, Bohemus, praedicti domini baronis famulus.
- 25.2503.08-09-1628. Johannes Leutomericensis, Bohemus, praedicti domini baronis famulus.
- 26.2513.12-11-1628. Johannes Orschinowsky a Fyrschtenfeld, Bohemus.
- 27.2514.12-11-1628. Cyprianus Hoschtialek de Jaworzicz, lit/orarum discipulus/.
- 28.2521.27-11-1628. Adamus de Chenitz, liber baro de Tettau, Bohemus.
- 29.2522.27-11-1628. Bohuslavus, liber baro de Hodiegow, Bohemus.
- 30.2523.27-11-1628. Stephanus Strzela de Rokytz, eques Bohemus.
- 31.2524.27-11-1628. Bohuslavus de Hrebezitz, eques Bohemus.
- 32.2525.27-11-1628. Rathibor Sekerka Setritz, eques Bohemus.
- 33.2527.28-08-1629. Johannes Suathosius, Bohemus, theol/ogus/.
- 34.2594.27-10-1629. Johannes Decanus, Bohemus, phil/ologus/.
- 35.2600.11-11-1629. Johannes Justinus, Moravus, theol/ogus/.
- 36.2609.03-12-1629. Daniel Suick a Licconos, Bohemus.
- 37.2645.18-05-1630. Jacobus Hartmannus, Bohemus, theol/ogus/.
- 38.2646.18-05-1630. Daniel Copecius, Bohemus, theol/ogus/.
- 39.2727.05-05-1631. dominus Danile Niemzanius, Neoboleslaviensis -Bohemus.
- 40.2917.14-12-1632. Simon Reegius, Akralis Bohemus, med/icus/.
- 41.3248.30-06-1636. Martinus Tieszynski, Crasla-viensis Bohemus, theol/ogus/.
- 42.3298.26-10-1636. Simeon Aquila Michaelus, Bohemus, exul.
- 43.3568.12-05-1639. Daniel Locharus, Richnivien-sis Boemus, theol/ogus/.
- 44.3837.19-07-1641. Johannes Contius, Troppauien-sis Silesius, theol/ogus/.
- 45.3882.05-10-1641. Tobias Dionysius, Pragensis, Bohemus, theol/ogus/.
- 46.4639.01-10-1647. Nicolaus Radetzki, Silesius nobilis, polit/icus/ et iur/is utriusque discipulus/.
- 47.4640.01-10-1647. Adamus Radetzki, Silesius nobilis, polit/icus/ et iur/is utriusque discipulus/.
- 48.5097.15-02-1651. Christianus Ferinandus, Weissig, Moravus.
- 49.5130.12-06-1651. Sixtus Rubecula sive Rubelski, Bohemus, theol/ogus/.
- 50.5349.04-07-1653. Johannes Samuel Cyrus, Bohemus, Cyriensi Inspector.

obr. č.1

obr. č.2

Číslo 1,2,3,4

Společný příchod Albrechta a Zikmunda Vosterských Kaplířů ze Sulevic na zdejší univerzitu právě v den popravy vůdců českého povstání přímo symbolicky zahajuje řadu záznamů o českých exulantech. Literatura o českém povstání a potrestání jeho účastníků nás přesvědčí, že Kaplířové ze Sulevic patřili k nejaktivnějším, třebaže povětšinou nefigurovali mezi vůdčími osobnostmi. Při značné rozvětvenosti rodu není snadnou záležitostí ani identifikace obou výše jmenovaných příslušníků větve Vosterských. Z dostupných údajů v literatuře je však zřejmé, že se jednalo o syny známého Pavla, o němž se podrobněji zmíníme na jiném místě.

Jejich průvodcem, vychovatelem a informátorem na cestách po západní Evropě byl Pavel Ješín z Bezdězí, syn Jana. Spolu s bratrem Samuelem byli nobilitováni králem Friedrichem Falckým. Ješínova vzdělanost, právnícké i politické zkušenosti, znásobené i literárním věhlasem byly jistě dobrou zárukou pro zajištění výchovy synů významného stavovského generála. Svůj úkol plnil až do roku 1624, kdy byl vystřídán M. Samuelem Martiniem. Zatímco Albrecht a Zikmund se tu vyskytují jako zcela epizodní postavy, jméno jejich vychovatele známe podnes z dějin české literatury a jeho životopisná data jsou vcelku podrobně zachycena.

O sluhovi Vosterských, Janu Dvořákovi Smrkovském, se samozřejmě nedozvíme nic bližšího.

Základní literatura:

Ottův slovník naučný /dále jen OSN/, díl XIII., Praha 1898, s.297, heslo Ješín z Bezdězí Pavel, kde je také zmínka o tom, že jeho svěřenci byli syny Pavla Vosterského; Truhlář, Hrdina, Hejnic, Martinek, Rukovět humanistického básnictví v Čechách a na Moravě /dále jen Rukovět/, díl 3., K-M, Praha 1969, s. 444; Václav Líva, Studie o Praze pobělohorské, III. Změny v domovním majetku a konfiskace, in: Sborník příspěvků k dějinám hl.města Prahy, díl IX., Praha 1935, s. 355; Tomáš V. Bílek, Dějiny konfiskací v Čechách po r. 1618, Praha 1883, díl 1., s.218, díl 2., s.955.

ČÍSLO 5

I v případě Bernarta Vejškarta Sedlnického z Choltic je zařazení do rodové genealogie ztíženo. Jeho jméno se nevyskytuje ani ve velmi podrobném rodokmenu sestaveném ing.Nirtlem. S velkou pravděpodobností se jedná o syna jednoho z hlavních předáků povstání na Moravě, Petra st.Sedlnického z Choltic z fulštejnské větve. Již v roce 1618 vstoupil i s jezdeckým plukem do služeb povstalců a těšil se vzhledem k předešlým zkušenostem z protitureckých válek v Uhrách velké vážnosti. Po bělohorské bitvě uprchl do Nizozemí, padl však už roku 1622 při obléhání Züllichu. Proto také jeho jméno nalézáme na prvním místě v rozsudku z 12.srpna 1622 nad zemřelými povstanci. Z prvního manželství s Kateřinou Pražmovou z Bílkova pocházely tři dcery, z nichž Apolonie se roku 1617 provdala za Vejškarta Skocha Čertorejského z Čertorej, Estera se připomíná ještě roku 1652 v Amsterdamu jako vdova Hamiltonova a Anna se ve vyhnanství prov-

dala za Izáka hr. Perponchera, jehož potomci se psali Perponcher-Sedlnitzky. Druhou Petrovou manželkou se stala Markéta Kordulová ze Sloupna, vdova po Bernartu Čertorejském z Čertorej, jehož poručenství z 8.dubna 1601 bylo do zemských desk vloženo o rok později. Z tohoto svazku pocházel syn Bernart Vejškart, jehož křestní jména jsou ostatně dokladem o úzkém příbuzenství obou rodů. O dalších osudech tohoto téměř neznámého člena rodu Sedlnických z Choltic více nevíme.

Základní literatura:

SOA Opava, Pozůstalost ing.Josefa Nirtla, rodokmen Sedlnických z Choltic; Moravské zemské desky III., 1567-1641, Kraj Brněnský, Praha 1957, s.337,338; OSN XXII, Praha 1904, s.759; F.Hrubý, Moravská korespondence akta z let 1620-1636, díl 1., Brno 1934, s.185,189,263; B.Jelinek, Die Böhmen in Kampfe um ihre Selbständigkeit 1618-48, 2 díl, Praha 1916.

ČÍSLO 6

Nebyť Břetislava Jelinka, těžko bychom věděli o Jiřím Šebestiánovi Kaplíři ze Sulevic něco bližšího. V konfiskačních protokolech se jeho jméno nevyskytuje a Bílek jej proto neuvádí. Údaj o držbě Žitenic a Větrušic tímto Kaplířem lze vysvětlit tak, že držel jen část tohoto statku, nebo že stál v příbuzenském poměru k pánům z Roupova, kteří se zde až do konfiskací připomínají jako majitelé. Jiří Šebestián byl synem Jana Bohuslava na Žitenicích a Anny Želinské ze Sebusína. Nevíme, zda byl ženat. Několik sporných životopisných údajů o něm pochází z let 1636-39. Matriční zápis s jeho jménem je tedy cenným přínosem k poznání jeho osudů.

Základní literatura:

Jelinek, c.d.

ČÍSLO 7

Za zvláštní čest považovala zdejší univerzita, když se do její matriky zapsal Radslav ml.Vchynský, sv.pán ze Vchynic a Tetova, doprovázený dvěma nejmenovanými služebníky. Rod Vchynských byl v Nizozemí znám již koncem 16.století díky větvi pocházející od Kryštofa Dlaska. Radslav se narodil r.1582 v rodině Jana /+1590/ a Anny Pouzarové z Michnic, do té doby rytířské, která se díky podvodům jeho strýce Radslava staršího prodrala mezi rody panské. Radslav ml. dědil spolu se sourozenci Václavem, Vilémem a Oldřichem rodové svěřenství po bezdětném strýci Radslavovi st. Svůj díl, Hanšpach a Kamenici, však přenechal bratru Vilémovi za roční rentu, roku 1619 nahradil opatrného Viléma ve stavovské vládě a aktivně se podílel na významných událostech té doby. Podle některých zpráv byl v bělohorské bitvě zajat. Podařilo se mu však uprchnout, takže byl dne 5.dubna 1621 odsouzen v nepřítomnosti. Jeho nevšední humanistické vzdělání dokládá znalost osmi jazyků i vlastnictví rozsáhlé knihovny. Zůstal trvale svoboděn a za své hlavní sídlo zvolil město Leyden, kde také sepsal závět a dne 27.5.1660 zemřel.

Základní literatura:

OSN XIV, Praha 1899, s.241; O.Odložilík, Vchynští ze Vchynic a Tetova v Nizozemí v XVI. a XVII. století, Příspěvky k dějinám rodu, in: Sborník prací věnovaných prof. dr. Gustavu Frie-

drichovi k 60. narozeninám, 1871 - 1931, Praha 1931, s.291-309, kde jsou velmi podrobně uvedeny všechny životopisné údaje; J.Petrán, Staroměstská exekuce, Praha 1971, s.162-165; P.Skála ze Zhoře, Historie česká, Praha 1984, s.46, 116, 120, 124, 125, 174, 234, 263, 267, 393, 414; Hradý, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku, Severní Čechy, Praha 1984, s.466.

ČÍSLA 8,9,10

Následující tři jména patří do okruhu českých humanistických vzdělavců. Samuel Alektorius byl sice původem Moravan z Betelova, ale jeho posledním působištěm před odchodem z vlasti byla městská škola v Kutné Hoře. Jeho pouť po západoevropských zemích a univerzitách byla ukončena smrtí v Sasku před rokem 1637. Jeho žákem byl Pavel Straffinus, původem snad z městečka Kamenice na Jihlavsku, kterého provázela na cestách po Holandsku, Belgii a Anglii. Pavel zemřel krátce po svém zápisu do franekerské matriky na podzim roku 1623 ve Vitemberku. Poslední z trojice, Jan Makon, Makonius, se narodil v Mýtě u Rokycan a jeho působištěm byla třebovická městská škola. Poslední doklad o jeho existenci máme z 15.7.1643, kdy se ve Franekeru zapsal do památníku Jana Grynaea.

Základní literatura:

Rukověť, I. díl, A-C, Praha 1966, s.73, 3.díl, K-M, Praha 1969, s.235, kde podrobně doloženy všechny životopisné i literární údaje; J.Trifška, Disertace pražské univerzity 16.-18.století, Praha 1977.

ČÍSLA 11,12

Jan Kryštof Pergar z Pergu byl příslušníkem rytířského rodu původem z Lužice, který se usadil v poslední čtvrtině 16.století na Moravě. Poněvadž ve stejné době žili na Moravě také potomci chorvatského rodu Vrchovských z Vrchoviny, píšící se rovněž Pergarové z Pergu, dochází často k záměnám obou rodů, o čemž svědčí i rejstříky vydaných desk zemských. Jan Kryštof přichází v úvahu jako syn Bohuslava na Bouzově a Vahančicích a Lidmily Podstatské z Prusinovic. Držel Vahančice, k nimž získal i nedaleké Heroltice. Populil proti sobě všemocného kardinála Ditrichštejna, když jako komorník "zimního krále" vykonával z pověření moravské stavovské vlády též úřad regenta na kardinálovi konfiskovaném panství Mikulově. Byl tedy vzat na závazek, prozíravě však využil první příležitosti k útěku a odsouzen byl proto v nepřítomnosti. Jeho manželkou byla dcera Jaroslava Skrbenského z Hřiště na Šenově, Kunčicích a Vratimově. V hodnosti rytmistra se účastnil dánského vpádu do Opavska a Krnovska, roku 1640 byl zajat v Nise. O jeho dalších osudech prameny mlčí. Jeho sluha a společník Matouš Americius je pro nás neznámou osobou.

Základní literatura:

Moravské zemské desky, Kraj Olomoucký III., 1567-1642, Praha 1953, rejstřík s.728; MZD Kraj Brněnský, III., 1567-1641, Praha 1957, rejstřík s.709; J.Pilnáček, Staromoravští rodové, Brno 1972, s.186; týž, Rody starého Slezska, I.díl, A-F, Jílové u Prahy 1969, s.46, 47; Hrubý, c.d., I.díl, s.187-190, 264, 281; J.Zukal, Die lichtensteinische Inquisition in den Fürstentümern Troppau und Jägerndorf aus Anlass der Mansfeldschen Einfalls 1626-1627, Opava 1912, s.104, 168, 180.

Obr.č. 3

ČÍSLA 13

Samuel Martinius se narodil jako syn Petrův dne 31.ledna 1593 v Hořovicích. Působil jako farář v Litni, potom v Praze u sv.Haštala, od roku 1619 byl přísedícím konzistoře podobojí. V roce 1615 se ženil s Rozinou, dcerou Adama st. Hippia Vodňanského. Po svém vypovězení z Prahy se zdržoval v Německu a navštěvoval přednášky na tamějších univerzitách. V roce 1624 vystřídal Pavla Ješina z Bezdězí ve funkci informátora synů Pavla Kaplíře. Jako jejich průvodce navštívil i Londýn, kde mu byl udělen 21.5. roku 1626 šlechtický predikát "z Dražova". Ještě jednou se během svého pestrého života vrátil za saského vpádu do Prahy, kde byl jmenován týnským farářem, administrátorem konzistoře a proboštem Karlovy koleje. Při této příležitosti pronesl i kázání nad hlavami popravených vůdců českého povstání. Znovu se pak uchýlil do saského Perna, kde byl duchovním správcem českých evangelíků a kde také 7.února 1639 zemřel.

Základní literatura:

Rukověť, 3.díl, K-M, s.270; OSN XVI, Praha 1900 s.922, 923; Petrán, c.d., s.222; K.Bednařík, Samuel Martinius z Dražova, Heraldická ročenka 1982, s.40-42, kde přetištěn text i překlad nobilitačního diplomu.

ČÍSLA 14

Pavlovo zařazení do genealogie Kaplířů Osterských není jednoduchou záležitostí; za zmínku stojí, že jej do svého obsáhlého rodomenu vůbec nepočal August Sedláček. Byl synem Zikmunda nejstaršího na Červeném Záhoří a Zofie Lapáčkové ze Rzávého. Vše nasvědčuje tomu, že jeho ženou se stala Anna Radimská ze Slavkova, dcera Kunše Vidláka a Alžběty z Malovic, znovu provdané za Petra Kaplíře ze Sulevic na Brodcích.

Jedině tak si lze vysvětlit, že statek Votice, koupený Johankou Hrzánovou ze Sulevic, spravoval ve prospěch vnuků popraveného Kašpara a Evy Radimské ze Slavkova, Kašpara Zdenka a Oldřicha. Pavel byl jedním z nejméně aktivnějších povstalců. Za vinu mu byl zvláště kladen jeho aktivní podíl na defenestraci královských místodržících na obléhání Českých Budějovic a Vídně, jeho účast na jednáních s Gabrielem Bethlenem v Bratislavě. V hodnosti generála-kvartýrmistra bojoval v bělohorské bitvě v čele bývalého žerotínského pluku pěchoty. Záchranu hledal po porážce útekem do ciziny a uplatnil se jako zkušený voják v benátských, saských a naposledy švédských službách. Ve franekerské matrice je zapsán 9. září 1624, kdy tu uspořádal záležitosti spojené s další výchovou svých synů.

Základní literatura:

Riegrův slovník naučný, díl IV., I-Lžidimitrij, Praha 1865, s. 538, 539; Jelinek, c.d., 2. díl; P. Skála ze Zhoře, Historie česká, Praha 1984, s. 34, 45, 383; Líva, c.d., s. 351; F. Hrubý, Ladislav Velen z Žerotína, Praha 1930, s. 209; Bílek, I., c.d., s. 241.

ČÍSLO 15

V pořadí následuje Kašpar Zdeněk Kaplíř ze Sulevic, který získal slávu o řadu let později svým hrdinstvím při řízení obrany Vídně proti Turkům. V roce 1624 se s ním setkáváme jako s jinocem, který po přípravě na gymnáziu v lužickém Zhořelci pokračoval ve studiu na franekerské a leydenské univerzitě. Spolu s předčasně zemřelým Oldřichem byl po smrti otce Albrechta /+1614/ a popravě děda Kašpara vychován ve skromných podmínkách matkou Mandalenou Údrckou z Údrče, která se pro náboženství vystěhovala do saského Perna, kde 27. září 1631 zemřela. Kašpar Zdeněk nasbíral vojenské zkušenosti postupně v nizozemské, saské i švédské armádě. Důležitým mezníkem v jeho životě se stal rok 1641, kdy se vrátil domů, konvertoval ke katolictví a vstoupil zároveň do vojenských služeb císaře. Životopisná data jsou známa velmi podrobně, starší literatura o jeho osobě je obsáhlá. Ani v dobách největší slávy však jeho nepřátelé u dvora neopomenuli zdůraznit, že je to vnuk popraveného českého rebela.

Základní literatura:

Bílek, c.d., 1. díl, s. 241; OSN XIII, Praha 1898, s. 969, 970; Z. Kalista, Čechové, kteří tvořili dějiny světa, Praha 1939, s. 153-164; Hradý, c.d., Severní Čechy, Praha 1984, s. 312-316, výběr z bibliografie na s. 553.

ČÍSLO 16

Albrecht Habrvešl, měšťan Starého Města pražského, získal roku 1594 znak a predikát "z Habernfeldu". Z jeho dětí známe dceru Annu, vdanou za Pavla Rosnbergra, a syna Ondřeje, který našel uplatnění v oboru lékařském. Ženat byl s Mandalenou Skálovou ze Zhoře, ocitl se tedy v blízkém příbuzenství s autorem Historie české. Ondřej koupil r. 1615 za 1200 kop míš. dům Tala-vaškovíc či U Talavašků, který mu byl později konfiskován. Jako důstojník stavovské armády byl vyslán z Bílé hory na Hrad, aby upozornil krále na ústup českého vojska. Frydrych Falcký teprve potom přerušil hostinu a Habrvešlova zpráva jej přiměla k tomu, aby vystoupil na staroměstské hradby a na vlastní oči se přesvědčil o úplném rozkladu své armády. Ondřej spojil svůj další osud s prchajícím králem a zdržoval se u jeho

dvora v Haagu. Do univerzitního alba byl zapsán jako doktor lékařství, muž slavný a učený; těšil se tudíž i v nové vlasti velké vážnosti. Se značným časovým odstupem vydal roku 1645 v Leydenu spis "Bellum Bohemicum ab anno 1617", v němž vylíčil průběh bělohorské bitvy.

Základní literatura:

OSN X, Praha 1894, s. 684; Líva, c.d., s. 256; Kořán, Rezek, Svátek, Prášek, Dějiny Čech a Moravy nové doby, II., Praha 1940, s. 559.

ČÍSLO 17, 18

Jan Litomyl se narodil roku 1593 v Litomyšli. Na vysoké škole v Herbornu byl zapsán roku 1611 spolu s Janem A. Komenským, doložen je rovněž v Marburku a Ženevě. Pro náboženství se vystěhoval z vlasti a roku 1630 je uveden jako průvodce Adama Jaroslava Varlejcha z Bubna na leydenské univerzitě.

Václav Bojanovský byl staroměstským měšťanem a spolu se sousedem Jiříkem Labe se provinil roku 1620 koupí dvou pustých domů z majetku jezuitské koleje. Společně s Janem Litomylem se Václav 1. května 1628 zapsal ve Franekeru ke studiu teologie.

Základní literatura:

Rukověť, díl. 3, K-M, Praha 1969, s. 168; Líva, c.d., s. 352; Bílek, c.d., 2. díl, s. 971.

ČÍSLO 19

Bohuchval Berka z Dubé a z Lipého patřil k méně významným stoupencům radikálního směru v povstání. Po otci Albrechtovi /+1578/ zdědil statek Loukovec, po matce Kryzeldě z Lobkovic Chýše, po bezdětném strýci Alšovi Belou a Kuřívody. Neměl příliš velké předpoklady k politické kariéře, ale příslušnost k panskému stavu a k rozhodné skupině stavovských předáků mu zajistila přední místo ve vládě direktorů. Fredrych Falcký se mu odměnil za výraznou podporu při volbě českým králem úřadem nejvyššího purkrabího pražského. Pád "zimního krále" však byl zároveň i koncem jeho kariéry. Bohuchval uprchl do Holandska, kde žil ve velice skromných poměrech, i když doma zanechal značný majetek. Zemřel po roce 1628 ve Franekeru. Jeho syn Aleš propadl polovici majetku, Loukovec mu však byl ponechán jako frýdlantské léno. Protože se při švédsko-saském vpádu roku 1634 ujal otcovských statků, měl ztratit i zbytek jmění, ale Loukovec mu byl z milosti ponechán k doživotnímu užívání. Za zmínku stojí, že Bohuchvalův příbuzný Adam žil se svou manželkou Barborou z Roupova a syny v Haagu.

Základní literatura:

Skála, c.d., viz rejstřík, s. 432; Bílek, c.d., zvláště s. 13, 14; Petrán, c.d., s. 128, 154; Líva, c.d., s. 15, 349.

ČÍSLO 20

Na základě dostupné literatury není možno zařadit Adama Píseckého z Kranichfeldu spolehlivě. Bratři Jan a Václav Veverýnové Písečtí byli nobilitováni roku 1570. Petr Písecký z Kranichfeldu nar. asi 1568 se stal r. 1591 bakalářem, roku 1595 rektorem kouřimské školy, 1599 se ženil s Annou Johankou, dcerou novoměstského měšťana Tomáše Koníka a roku 1600 byl novoměstským písařem. Zemřel 7. 10. 1610. Počátkem 17. století se tamtéž připomíná Florián, jenž vyženil roku 1614 dům "U tří kaprů" s manželkou Verunou Žež-

hulovou, roku 1624 zaplatil pokutu za prominutí trestu a frýdlantskou komisí pak byla zabavena jeho pozůstalost. Tento Florián se nazývá strýcem Václava, od roku 1615 majitele domu "Kosmáčovského", který byl pro své právnické znalosti zvolen stavovským direktorem za obec Nového Města pražského. Václav uprchl ihned po porážce povstání a byl odsouzen v nepřítomnosti. Za Václavova syna lze považovat jmenovaného Adama, který se zapsal ve Franekeru ke studiu práv. Na Novém Městě pražském se připomíná roku 1649 Frydrych Písecký z Kranichfeldu s manželkou Johanou Ješkovou z Ritrsefeldu a dcerou Veronikou.

Základní literatura:

Skála, c.d., s. 46; Petráň, c.d., s. 243; Bílek, c.d., s. 434, 435; Rukověť, 4. díl, N-R, Praha 1973, s. 184, 185; Líva, c.d., viz rejstřík s. 416.

ČÍSLO 21, 22, 23, 24, 25

Dodnes je pojmem bohatství a moc Smiřických ze Smiřic; historikové a po nich i spisovatelé historických románů se zabývali podrobně i tragickým výbuchem na jičínském zámku dne 1. února 1620, který ukončil spor mezi sestrami Smiřickými; starší Alžběta zahynula v troskách, mladší Markéta Salomena se konečně se souhlasem krále a zemských úřadů ujala rozsáhlého dědictví po bratru Albrechtu Janovi /+1618/, i když se obětí exploze stal i její manžel Jindřich Slavata z Chlumu a Košumberka. Nesmírného majetku jí však bylo dopřáno užívat jen několik měsíců. Již 8. listopadu prchala spolu s králem přes Vratislav se synem Albrechtem Jindřichem Slavatou a svým duševně méněcenným bratrem Jindřichem Jiřím Smiřickým, jehož poručnicí byla. O zanechané statky Smiřických a poručenství nad posledním Smiřickým projevil pochopitelný zájem Albrecht z Valdštejna, jehož nároky byly podpořeny blízkým příbuzenstvím. Spor mezi kompromitovanou emigrantkou a císařským generalissem byl komplikován i nároky královské komory na statky odsouzených. O Valdštejnově vlivu svědčí, že se mu větší část smiřického majetku podařilo ochránit pro sebe. Markéta Salomena se zdržovala v Dánsku a Holandsku a bez úspěchu se domáhala přímluvy mocných k navrácení dědictví. Její syn Albrecht Jindřich sloužil od roku 1626 jako rytmistr v holandské, potom švédské armádě. Roku 1646 byl už plukovníkem a naposledy roku 1651 velitelem pevnosti Geertruidenberg. 13. února 1645 se ženil s Emilií Margaretou hr. z Holland-Brederode a zemřel roku 1656 bezdětek. Jeho vdova, znovu vdaná za Bohumila hr. Windischgrätze, pokračovala ve sporu o statky Smiřických, který byl ukončen teprve po její smrti.

Z početnosti doprovodu Albrechta Jindřicha Slavaty při jeho vstupu na franekerskou univerzitu si můžeme udělat představu, že ani ve vyhnanství netrpěl potomek Smiřických po přeslici nouzí.

Vývod Albrechta Jindřicha Slavaty:

1. Albrecht Jindřich Slavata z Chlumu a Košumberka, +1656 Brederode
2. Jindřich Slavata z Chlumu a Košumberka na na Chrasti, +1.2.1620 Jičín
3. Markéta Salomena Smiřická ze Smiřic, sestra Albrechta Jana, Jindřicha Jiřího, Alžběty, + po r. 1654
4. Albrecht Slavata z Chlumu a Košumberka, do r. 1580 na Jeníkově, +1600
5. Anna Smiřická ze Smiřic, snatek r. 1579, sestra Markéty, matky Albrechta Václava Eusebia z Valdštejna

6. Zikmund Smiřický ze Smiřic, 1597 dědil nápadní statky Smiřických, + 27.5.1608 Malá Strana
7. Hedvika z Hazmburka, +31.3.1610
8. Diviš Slavata z Chlumu a Košumberka, +20.8.1575, poch. Luže
9. Anna z Hradce, +1584
10. Albrecht Smiřický ze Smiřic na Náchodě a Miletíně, +1567
11. Hedvika z Hazmburka, +28.3.1592
12. Jindřich Smiřický ze Smiřic na Hrubé Skále, Navarově, Semilech, Hořicích, +1569
13. Eliška z Valdštejna, její 2.m. Aleš Berka z Dubé
14. Jiří Zajíc z Hazmburka na Doubravici, Mšeně a Ostrovci, +14.4.1580
15. Braxida Licková z Ryzmburka

O Jindřichovi Hugu se dozvídáme opět v souvislosti se Smiřickými. Když Valdštejn dosáhl r. 1627 císařského rozhodnutí, jímž byl ustanoven poručníkem neplnoprávného Jindřicha Jiřího Smiřického, byl mu po předešlých jednáních poručenec v Hamburku vydán a převezen i se svým vychovatelem, výše zmíněným Jindřichem Hugem, na hrad Hrubou Skálu, kde také poslední Smiřický zemřel 7. dubna 1630.

O sluhovi Albrechta Jindřicha Slavaty, Johanu Reinhardovi, víme jen, že byl rodem Němec.

Jan Litoměřický, další ze sluhů Slavatových, je snad totožný s Janem Iacobidem, zvaným Litoměřický, který také patřil do okruhu českých humanistických literátů.

Pro nás nejzajímavější osobou ze Slavatova doprovodu je Johannes Georgius de Ouspitz, Bohe- mus, jak je zapsáno jeho jméno v univerzitní matrice. Jedná se tu s největší pravděpodobností o potomka moravského rodu Štramberských z Hustopeč. Roku 1521 se připomínají Beneš se svou manželkou Kateřinou ze Šternberka, sestrou Jana staršího na Holešově, jako rodiče Lacka. Tento Lack se uvádí ještě roku 1522 na Štramberce, roku 1536 je však již úředníkem Jana z Pernštejna v Pardubicích a jeho pán jej chtěl tehdy v nějaké záležitosti "do Moravy poslati". Naposledy byl Lack hejtmanem na Pardubicích a zemřel r. 1560. Od něj tedy pochází zchudlé potomstvo v Čechách, k němuž řadíme i zde jmenovaného Jana Jiřího.

Základní literatura:

Bílek, c.d., I., s. 518, 519, s. 538-540, s. 550; OSN XXIII., Praha 1905, s. 340, 341, s. 515; A.W.E. Dek, Genealogie der Heen van Brederode, in Jaarboek van het Centraal Bureau voor Genealogie, sv. XIII., 1959 s. 140 /uvádí autor příspěvku/; Rukověť, 2. díl, Praha 1966, s. 415; J. Pilnáček, Staromoravští rodové, reprint, Brno 1972, s. 86, č. č. 199; SOA Brno, fond A 3, Stavovské rukopisy, Půhony Ol. 11, 1521, fol. 149, 1522, fol. 304, Půhony Br. 16, 1536, fol. 153; R. Freiherr v. Procházka, Genealogisches Handbuch erloschener böhmischer Herrenstands-familien, Neustadt a.d. Aisch 1973, s. 281, 289.

ČÍSLO 26, 27

Karel Oršínovský se domohl značného majetku lichvou a roku 1590 získal erb a predikát "z Fürstenfeldu". Roku 1585 se narodil jeho syn Jan, o jehož vzdělání se otec zvláště pečlivě postaral. Po několikaletém studiu na německých univerzitách se roku 1610 vrátil do Prahy a získal místo sekretáře české kanceláře. Se svou první manželkou Annou Marií, dcerou Adama Linhar-

ta z Navenperka, vyženil ve čtvrti svatomikulášské na Starém Městě dům "U Kravců", zvaný též "U Frubeynů", v téže čtvrti mu patřil také dům, zděděný po otci. Aktivně se zapojil do politického dění a po defenestraci byl volen za člena direktorské vlády, kde zastupoval Staré Město pražské. Frydrych Falcký se mu odměnil povýšením do rytířského stavu. Se svou druhou ženou, Zuzanou Trejlarovou z Krošvic, uprchl hned po bělohorské bitvě do ciziny a v nepřítomnosti byl odsouzen ke ztrátě hrdla, cti a statků. Oba jeho domy v úhrnné ceně 5550 kop. míš. byly konfiskovány. Marně usiloval o zajištění nové existence ve službách braniborského kurfiřta. Naposledy se připomíná roku 1632.

Základní literatura:

Skála, c.d., s. 393; Líva, c.d., s. 108, 118, 353; Rukověť, díl 4., Praha 1973, s. 78.

Maxmilián Hošťálek z Javořice, zámožný žatecký měšťan a purkmistr, byl jedním ze dvou mimopražských členů stavovského direktoria. Uznání a vážnost si získal, když se spolu s Valentinem Kochanem z Prachové odvážil protestovat proti volbě Ferdinanda II. českým králem a svůj souhlas s přijetím podmínoval potvrzením a uznáním platnosti Majestátu. Za svou troufalost zaplatil životem a jeho hlava byla zavěšena na žateckém pranýři, později byla upevněna na železné tyči na Pražské bráně v Žatci. Odtud byla snata až roku 1637. Byl dvakrát ženat; první žena Kateřina, dcera Pavla Eliščina z Kralic, zemřela r. 1605. Jeho druhá manželka se vystěhovala roku 1627. Hošťálek zanechal čtyři syny, Jana Zikmunda, Maxmiliána, Alexandra a Cypriána. Roku 1624 byli bratři Hošťálkové spolu se synem Pavla Skály ze Zhoře, Vratislavem, zapsáni na univerzitu v Lipsku. Zatímco Jan Zikmund a Alexandr Hošťálkové se zalekli nejistoty života v emigraci a vyhledali císařovu milost, Cyprián s Maxmiliánem setrvali v odporu a vrátili se do Žatce roku 1631 pod ochranou saské armády.

Základní literatura:

J. Janáček, Monumentální svědectví Pavla Skály ze Zhoře, úvod k Historii české, c.d., s. 5-12; Kořán, Rezek, Svátek, Prášek, c.d., 2. díl s. 746, 3. díl, s. 478; Jelinek, c.d.; Rukověť, 2. díl, Praha 1966, s. 350, 351 - zde jsou jmenováni Hošťálkovi synové Jan Zikmund, Maxmilián, Jiří Rudolf a Cyprián.

ČÍSLO 28, 29, 30, 31, 32

Adam Vchynský ze Vchynic a Tetova byl synem Jaroslava na Drastu a Krakovci, místokomorníka /+1614/ a jeho druhé manželky Lidmily Lukavecké z Lukavce /+1593/. Ze stavovského povstání byl výběrčím válečné daně v žateckém kraji a zdaleka nepatřil k důležitým osobnostem. Přesto uprchl k Mansfeldovi a sloužil v dánské armádě, s níž se účastnil také obsazení Opavska a Krnovska. Mezitím byl doma v nepřítomnosti odsouzen ke ztrátě hrdla, cti a statků, což bylo císařem zmírněno na konfiskaci poloviny majetku, statků Košťálova a Zhoře. Košťálov však náležel jeho manželce, Esterě Kostomlatské z Vřesovic, až do roku 1628. Adam žil potom v saském Perně a se saským vojskem se roku 1631 vrátil do Prahy. Do Čech se nakrátko podíval ještě jednou, roku 1634, kdy jako zásobovatel švédské armády pobýval v Litoměřicích. Zemřel 23. května 1648 v Erfurtu ve věku 79 let.

Základní literatura:

OSN XIV, s. 211: Odložilík, c.d., s. 291-309; Jelinek, c.d., II. díl; Bílek, c.d., 2. díl, s. 854, 855; Líva, c.d., s. 257, 351; Hrubý, Ladislav Velen z Žerotína, c.d., s. 169, 172.

Obr. č. 4

Rod Hodějovských z Hodějova pronikl do obecného povědomí především podílem na rozvoji humanistické vzdělanosti a kultury v Čechách. Přech na Konopišti, Bynčicích a Týnci n. Sázavou byl českým bratrem a se svou manželkou Dorotou Hrzánovou z Harasova zanechal čtyři syny, z nichž nás zajímá Bohuslav. Ten se v povstání nijak zvláště neprovinil, přesto byl pokutován ztrátou třetiny majetku a Bynice a Nedvězí mu byly konfiskovány. Roku 1628 se vystěhoval pro víru do saského Freibergu, ale poněvadž se se Sasy vrátil roku 1631 do Čech, propadl zbytek svých finančních pohledávek. Působil pak jako mnoho jiných ve švédské armádě v hodnosti rytmistra. Přestože byl císařskými ve Slezsku zajat, na přímluvu Matyáše Jindřicha hr. z Thurnu jej Valdštejn propustil. Jeho manželka Regina z Talmberka žila i s dětmi v Sasku, roku 1658 je doložena v Praze. Bohuslav zemřel roku 1640 v Polsku. Jediná dcera Dorota Kuna, která otce přežila, byla provdána za Adama z Říčan a zemřela jako poslední z rodu 27. dubna 1681. Za zmínku stojí, že Bohuslavův bratranec Smil, který se na odboji výrazně podílel, uprchl ihned s Frydrychem Falckým, jehož komorníkem byl, a zdržoval se pak v Nizozemí, kde 17. ledna 1629 zemřel.

Základní literatura:

OSN XI, s. 428; Bílek, c.d., I., s. 152-154, 156; Jelinek, c.d., II. díl; Bohuslav Balbín, Miscellaneorum historicorum regni Bohemiae, Decas II, Liber II, Pars II, Praha 1687, vývod Doroty Kunky z Hodějova, č. 16; Památky archaeologické a místopisné, IV., Praha 1860, Ant. Norbert Vlasák, Neveklov, Tloskov, Heroltice, Živohošť a Ostromeč,

s.38-zde mylně uveden Smil jako syn Přecha - ve skutečnosti byl Smil synem Jana, Přecheva předčasně zemřelého bratra; Rukověť, c.d., 2.díl, Praha 1966, s.313; Procházka, c.d., s.117.

Jindřichu Střelovi z Rokyc byly pro podíl na vzpouře konfiskovány dvě třetiny majetku a byl mu zabaven zcela vydrancovaný statek Křiv-soudov. Jeho vdově Dorotě Ostrovcové z Královic byly podstatně kráceny její pohledávky na věno. Také jejich syn Štěpán, v době povstání již dospělý, byl odsouzen ke ztrátě třetiny zbylého jmění po otci, ale tu propadl pro vojenskou službu nepříteli. Po svém odchodu ze země žil v Sasku, od roku 1630 bojoval ve švédské armádě a padl 16.listopadu 1632 v bitvě u Lützen, jsa raněn do hlavy. V Perně zanechal svou matku, manželku Alžbětu Kaplířovou ze Sulevic a 3 děti. Syn Vilém Vojtěch zemřel 3.září 1674 svoboděn v Praze, využil tedy císařovy výzvy a přestoupil ke katolictví. O osudech druhého syna, Jindřicha Felixe, nám není nic známo. Při plenění Perna roku 1639 přišla matka Dorota o zbylý majetek a se snachou a její dcerou Dorotou Eusebií žila naposledy v největší nouzi v Drážďanech. Alžběta zemřela roku 1655, Dorota Eusebie roku 1689.

Příbuzným Štěpánovým byl Purkart, ženatý se Sabinou Vchynskou ze Vchynic a Tetova, jemuž byly statky Cerhenice, Štěpánov a Krucemburk ponechány jako léno. Štěpánovy příbuzenské svazky s Kaplíři ze Sulevic a Vchynskými způsobily zřejmě jeho přechodný pobyt v nizozemském Franekeru.

Základní literatura:

OSN XXIV., Praha 1906, s.229; c.d., I., s.573, 574, 571; Jelinek, c.d., II.

Bohuslav starší Hrobčický z Hrobčic pocházel z novoštitné rodiny, povýšené do rytířského stavu králem Ludvíkem. Byl synem Diviše na Očihově, Želči a Ličkově a Maruše Koučové z Kouče. Po otci dostal Ličkov a Želeč, které mu napřed byly docela zabaveny, potom však byl rozsudek zmírněn na ztrátu třetiny majetku. I on s manželkou Barborou z Oberndorfu posílil řady exulantů, kteří se pro víru vystěhovali do Saska. Za saské ho vpádu se vrátil s bratrem Kryštofem do Žatce, kde oba po obsazení města plukovníkem Morzinem upadli do zajetí, z něhož byli záhy propuštěni. Za to že opanoval Vroutek, statek Heřmana Černína, byl odsouzen ke ztrátě ponechaných dvou třetin svého majetku. O jeho dalších osudech chybí jakékoliv zpráva.

Základní literatura:

OSN XI., s.787; Bílek, c.d.I., s.181, 182; Jelinek, c.d., II., Kryštof Hrobčický z Hrobčic; Kořán, Rezek, Svátek, Prásek, c.d., III., s.525.

Ani zařazení Ratibora Sekerky ze Sedčic není zcela jednoduchou záležitostí. Jediný Bohuslav Balbín jej bez udání pramenů určuje spolehlivě. S určitými pochybnostmi jeho údaje převzal Sedláček. Problémem se jeví četnost jména Ratibor v rodu Sekerků. Po stavovském povstání byl trestán zabavením třetiny majetku, propadnutím statku Cvrčovic a dvou domů ve Starém a Novém Městě pražském, jeho otec Mikuláš. Roku 1641 se po něm připomíná vdova Helena a dcery Voršila a Magdalena. Souhlasí to s Balbínovými zprávami, že Mikulášovi čtyři synové zemřeli záhy svobodni. Mikuláš a Helena Sekerková ze Sedčic zanechali početné potomstvo. Synové se jmenovali Ratibor, Ladislav, Fabián a Jaroslav, z 5 dcer víme konkrétně o Mandaleně, vdané za

Friedricha Glicha z Miltic. Ze synů byl Ratibor praporečnickem, sloužil nepříteli a padl v bitvě u Wittstocku 24.září 1636. Zápis Ratibora Sekerky ze Sedčic do franekerské univerzitní matriky je tedy do značné míry potvrzením Balbínových údajů a doplňuje jeho sporá životopisná data.

Základní literatura:

OSN XXII., s.708, 709; Bílek, c.d., I., s.503, 504; Líva, c.d., s.33, 259, 351, 358; Procházka, c.d., s.346; Balbín, c.d., Pars II., tabulka č.41.

ČÍSLO 33

O Janu Svatošovi můžeme mít jen velmi obecné představy. Jeho český původ nám určení nijak neusnadňuje. Vyloučíme-li rodinu Svatošů z Lewenthalu, jež se připomíná v Praze až do třicátých let 17.století, zbývá nám jediná stopa; svatošovský dvůr, koupený městem Kouřimí roku 1598 a zabavený i s dalším majetkem města hned roku 1620. Mohl tedy Jan Svatoš pocházet z měšťanské rodiny usedlé v Kouřimi.

Základní literatura:

Bílek, c.d., II., s.1112; Líva, c.d., s.9, 19, 141, 177, 270.

ČÍSLO 34

Záhadnou postavou je nám i Jan Děkan, psaný Decanus, který se zapsal ve Franekeru ke studiu filologie. V tomto období známe pouze k roku 1636 Štěpána Děkanovského, měšťana v Kutné Hoře. Lákovou stopou by tu mohl být Jan Dekan, stavitel, který zbudoval řadu staveb v Lešné a v roce 1641 přeložil do polštiny spis o střelbě.

Základní literatura:

Bílek, c.d., II., s.1069; OSN XXVIII., Doplnky, Praha 1909, s. 258.

ČÍSLO 35

Jan Justýn, Justinus, byl synem Vavřince, správce bratrského sboru v Třebíči. Kněz Vavřinec byl důvěrným rádcem Karla staršího z Žerotína, který mu poskytl pomoc při stěhování do Slezska. Zajistil totiž jemu i dalším bratrským kněžím pobyt v Olavě v knížetství břežském. Zatímco ležel kněz Vavřinec ještě v říjnu 1629 nemocen v Třebíči, v listopadu se již šťastně dostal s rodinou do Slezska. Vavřincův syn Jan se v témž měsíci zapsal ke studiu teologie na franekerské univerzitě.

Základní literatura:

Hrubý, c.d., díl 2., s.550, kde řada odkazů na jednotlivé listy; Hosák, Historický místopis země Moravskoslezské, Praha 1938, s.53; Jan Skutil, Katalog moravských a slezských zemskodeskových držitelů, sestavený podle Hosákovy Historického místopisu, in: Vlastivědná ročenka OA Blansko, 1978, s.154.

ČÍSLO 36

Daniel Švík z Lukonos pocházel z bohaté patricijské rodiny, usedlé na Novém Městě pražském, kde již se připomíná jeho děd Daniel, císařský rychtář, povýšený 3.října 1580 do vladyckého stavu. Otec Danielův, Jiří, vyženil s první manželkou Annou Žlutickou z Bernarečku výstavný dům "U Žlutických", který pak Daniel roku 1615 zdědil. Rodině patřily i deskové statky v okolí Prahy, jako Kostelec, Seberov, Roztyly. Této majetkové základně a společenskému postavení odpovídalo i vzdělání Danielovo. Z pražské akademie se vydal počátkem roku 1611 s doporučujícím listem ke studiu na německých univerzitách /Herborn, Heidelberg, Marburg/. Po návratu žil v domě "U Žlutických" ve čtvrti sv. Štěpána. Nevíme nic konkrétního

Obr.č. 5

o jeho účasti v povstání, ale již roku 1623 se rozhodl odejít pro víru do Míšně a prodal svůj pustý dům za 7250 kop míš. Roku 1629 žil v Perně a koncem téhož roku se zapsal na franekerské univerzitě, avšak již roku 1631 se vrátil do Čech jako důstojník švédské armády, protože byl frýdlantskou komisí odsouzen ke ztrátě všeho jmění. Ještě roku 1637 se připomíná v Drážďanech. Zdá se, že zůstal svoboděn. Kromě něho bojovali v saském a švédském vojsku i další Švíkové; jeho vlastní bratr Matouš, bratrance Jan a Bohuslav. Značnou část majetku Švíků výhodně skoupil jejich příbuzný Václav Voříkovský z Kundratic, primátor a císařský rychtář Starého Města.

Základní literatura:

Bílek, c.d., I., s. 669, 670; Rukověť 5., Praha 1982, s. 327; Líva, c.d., s. 189, 233, 361, 369; Jelinek, c.d., díl II.; SÚA Praha, Dobřenského genealogická sbírka, č. 1102.

ČÍSLO 37

Je obtížné identifikovat dalšího studenta z Čech, Jakuba Hartmanna, již proto, že není blíže určeno, odkud pocházel. Zřejmě můžeme vyloučit Jana Jakuba Hartmanna z Hartenštejna, který roku 1628 prodal svůj stateček Ždár Albrechtovi z Valdštejna a pravděpodobně se pro náboženství vystěhoval. Málo se podobá pravdě, že by se jednalo o ševce Jakuba Hartmanna, jenž koupil roku 1622 nutný dům na postranním právu Matky Boží pod řetězem na Hradčanech, i když ani jednu z předešlých možností nelze zcela vyloučit. Poněvadž víme, že franekerská univerzita byla převážně navštěvována českými bratry, vyslovujeme domněnku, že zmíněný Jakub byl blízkým příbuzným, snad i bratrem bývalého kazatele v Betlémské kapli, Adama Hartmanna, který byl v Toruni i v Lešně pověřen zvláště zajištěním studia v zahraničí pro nadané bratrské mladíky z řad exulantů. Jednoznačně můžeme vyloučit, že se

jednalo o Adamova syna, neboť jediný známý syn Adamův, Adam Samuel, se narodil 7. září 1627 v Praze a z korespondence Karla st. z Žerotína se dozvídáme, že se zasadil o propuštění uvězněné manželky Adamovy, která se pak se synáčkem vystěhovala.

Základní literatura:

Bílek, c.d., I., s. 139; Líva, c.d., s. 338; OSN X., Praha 1986, s. 919; Hrubý, c.d., II., s. 123.

ČÍSLO 38

Vůbec nic nevíme o Danielu Kopeckém /Copeciusovi/, studujícím teologie. Snad pocházel z okolí Hradce Králové, kde se vyskytuje tajný český bratr Martin Kopecký, šířící ještě koncem 17. a počátkem 18. století mezi souvěrci Kleychovy špalíčky. Rodinná či rodová tradice kněze - vyhnance jistě mohla být mocným podnětem takovému počínání.

Základní literatura:

OSN XIV., Praha 1899, s. 767.

ČÍSLO 39

S uctivým označením "pán" byl zapsán ve Franekeru Daniel Němčanský z Mladé Boleslavi, jednoho z nejdůležitějších středisek Jednoty bratrské v Čechách. Rod Němčanských pocházel z Moravy a patřil v Jednotě k předním. Nejvýznamnějším byl Bartoloměj Němčanský, od roku 1601 biskup Jednoty /+16.11.1609 v Ml. Boleslavi/, jemuž Jan Jafet dedikoval roku 1607 svůj spis "Meč Goliášův". Jan Němčanský byl písařem Jednoty a podílel se na přípravě vydání Bible kralické. Pavel Němčanský, narozený v Horních Dunajovicích, působil po zahraničních studiích jako učitel na bratrské škole v Mladé Boleslavi. Byl ženat s blíže neznámou Annou, roku 1624 byl přítomen sňatku Jana Amose Komenského v Brandýse nad Orlicí. Připomíná se ještě roku 1630. Přichází tedy pan Daniel Němčanský v úvahu jako syn Bartolomějův či Pavlův. Vzhledem k přátelským stykům Bartoloměje s basilejským profesorem Grynaemem i učtě, s jakou ve Franekeru Daniela přijímali, jej považujeme za syna Bartolomějova.

Základní literatura:

OSN XVIII., Praha 1902, s. 64, 65; Rukověť, 4. díl, Praha 1973, s. 19, 20; Kamil Krofta, O bratrském dějepisectví, Praha 1946, s. 141, 142.

ČÍSLO 40

Další z českých studentů, zapsaný jako Simon Reegius, Akralis Bohemus, medicus, vzbuzuje na první pohled rozpaky. Je zřejmé, že došlo ke zkromolení jeho jména, jež mělo správně znít "a Kralic", tedy z Kralic. Příjmení Reegius bylo jistě latinským překladem českého Králův. Jan Reegius studoval na městské žatecké škole a působil v Žatci jako děkan až do roku 1622, kdy musel město opustit. Zdržoval se v Perně, roku 1633 odešel do Holandska a dokonce i do Anglie, kde sbírkou zajišťoval prostředky pro existenci svých krajanů. Simon byl belmi pravděpodobně synem tohoto Jana a datum jeho příchodu do Franekeru 14. prosince 1632 souhlasí vcelku s cestou jeho otce. Je třeba zdůraznit, že pro víru se z Žatce vystěhoval i bývalý královský rychtář Jan Eliščin z Kralic. První manželkou Maxmiliána Hošťálka z Javořice byla Kateřina, dcera Pavla Eliščina z Kralic, zesnulá roku 1605. Z uvedeného je zřejmé, že se v případě Regiů i Eliščinů jednalo o zámož-

né erbovní měšťanské rody, stojící v popředí žatecké společnosti před bělohorskou bitvou.

Základní literatura:

Rukověť, 3. díl, s. 350, 351, 4. díl, s. 301; Bílek, c. d., 2. díl, s. 1259.

ČÍSLO 41

Martin Těšínský, další, jehož přilákal věhlas teologických studií do Franekeru, pocházel z Čáslavi. Jeho otcem byl snad Jan Těšínský, který se z Čáslavi vystěhoval roku 1626, kdy byli měšťané ke katolictví obráceni za podpory jedné setniny pěšího pluku, po jejímž hospodaření zbyla ve městě úplná spoušť. Dům Janův patřil ke zcela rozbořeným a zničeným.

Základní literatura:

Bílek, c. d., II., s. 1055.

ČÍSLO 42

Simeon Michaelis pocházel z Berouna, roku 1601 byl přijat do Nazaretské koleje a roku 1603 se stal bakalářem. Je zřejmě totožný s naším exulantem, zapsaným pod jménem Simeon Aquila Michaelus. Poněvadž není zapsán jako studující, hledal spíše na půdě univerzity ochranu.

Základní literatura:

Rukověť, 3. díl, s. 325.

ČÍSLO 43

Vůbec nic nevíme o Danielu Locharovi, který pocházel z některého Rychnova v Čechách. Byl rovněž studentem teologie. Podle jména bychom spíše než na Rychnov nad Kněžnou soudili na některý z Rychnovů již tehdy silně poněmčených.

ČÍSLO 44

Roku 1641 započal studium ve Franekeru Jan Contius, Slezan z Opavy. Rod Contiů není uváděn mezi měšťanskými rody opavskými. Určitou stopou je pouze Valdštejnův plukovník Torquato Conti, který po porážce dánského vojska roku 1627 verboval v Opavě nový pluk. Je třeba poznamenat, že mezi císařskými důstojníky nebyli výjimkou ani evangelíci. Jedině tak lze vyložit původ Jana z Opavy.

Základní literatura:

Žukal, c. d., s. 25; SOA Opava, Pozůstalost Josefa Žukala, Měšťanské rody.

ČÍSLO 45

Tobiáš Diviš byl jistě synem známého Mikuláše Divíše z Doubravína, potrestaného 21. června 1621 přibitím za jazyk k šibenici. Mikuláš se narodil asi roku 1577 v Berouně, roku 1605 byl přijat za obyvatele Starého Města, roku 1607 dostal znak a predikát. Ženat byl s Johankou Dubskou. Jako reprezentant purkmistrovského úřadu vítal latinskou řečí krále Frydrycha Falckého v Praze. Roku 1627 byl vypovězen a po prodeji majetku se vystěhoval do Perla. Podílel se na pochování hlav popravených vůdců povstání při saském vpádu a zemřel v Lešně roku 1647. Zápis do franekerské univerzitní matriky je nám jediným známým dokladem o jeho synu Tobiášovi.

Základní literatura:

Líva, c. d., s. 29; Bílek, c. d., I., s. 74; Rukověť, 2. díl, s. 48.

ČÍSLO 46, 47

Určitou výjimkou v přehledu vyhnanců jsou bratři Mikuláš a Adam Radočtí z Radoče, patřící k drobné šlechtě, usedlé v knížetství těšínském. Na území Těšínska se až do roku 1653 náboženské pronásledování nevztahovalo a převážná většina šlechty i poddaných se hlásila k evangelické víře. Jmenovaní byli syny Václava Radočského, který se děлил s bratrem o statek Ustron. Jeho manželkou a matkou Mikuláše a Adama byla jistě jménem neznámá Gočálková z Gočálkovic, neboť roku 1658 se Mikuláš, Jan mladší, Adam a Helena Radočtí připomínají na prvním místě mezi dědici po zemřelé Heleně Gočálkové, roz. Sobkové z Kornic a poručníky dědiců po zemřelé Anně Borkové, roz. Gočálkové. Vzájemné vztahy obou rodů vysvítají z rodokmenů v příloze.

Základní literatura:

Pilnáček, Staromoravští rodové, c. d., s. 485; týž, Rody starého Slezska, III., Jílové 1972, s. 34, 35; II., s. 21-23; SOA Opava, Sběrka fotokopií, sign. II-84, Repertář listin rodinného archivu hrabat Wilczků v Kreuzensteině v Rakousku 1410-1864, podle strojopisu pořízeného Měst. archivem v Mor. Ostravě 1944, s. 35, č. 137; s. 44, č. 173; s. 51, č. 196; s. 52, č. 201; s. 57, č. 220; s. 66, č. 251; s. 82, č. 321/kromě jiných, méně podstatných; Hosák, c. d., s. 879.

ČÍSLO 48

Moravan Kristián Ferdinand Weissig je nám zcela neznámou osobou. Rok jeho příchodu /1651/ nedovoluje jednoznačně určit, zda patřil k exulantům či odešel z některého moravského města později.

ČÍSLO 49

Sixt Rubecula se narodil v Kutné Hoře a stal se roku 1617 bakalářem. Později byl doporučen za správce české školy v dnešním Sokolově hraběti Albínu Šlikovi, odkud odešel do exilu. Jestliže započal studovat teologii až roku 1651, není vyloučeno, že jde o jeho stejnojmenného syna. Byl asi blízkým příbuzným Jana Červenky, jehož dům v Leflířích /v Kutné Hoře/ byl prodán roku 1637 Jeronymu Šmatlanovi. Pěkným dokladem proměn příjmení je právě překlad Červenky v latinizovaného Rubeculu, který se opět psal "Rubelský", jak svědčí zápis ve Franekeru.

Základní literatura:

Rukověť, 4. díl, s. 379; Bílek, c. d., II., s. 1069.

ČÍSLO 50

Také Jan Samuel Cyrus pocházel z významné bratrské rodiny. Jeho předek Matěj starší byl původem ze slezské Třebnice, od roku 1609 byl kazatelem v Betlémské kapli a r. 1611 se stal biskupem Jednoty. Matějův syn Matěj mladší se však po několikaletém pobytu v Německu vrátil roku 1629 do Prahy, kde se jako měšťan připomíná s predikátem "z Habějova" ještě roku 1638. K jeho návratu a zřejmému přestupu ke katolictví mohla přispět skutečnost, že další příbuzný, Kašpar Cyrus, se v úřadu koncipisty české komory obohatil majetkem konfiskovaným na Novém Městě pražském. Jan Samuel, syn nebo blízký příbuzný Matěje mladšího, však hledal útočiště jako řada jeho souvěrců v Polsku, odkud /z města Czyrsk/ přišel.

Základní literatura:

OSN, V., Praha 1892, s. 825; Rukověť, I., s. 525; Bílek, c. d. I., s. 31482.

Sledovali jsme osudy padesáti českých vystěhovalců, případně jejich potomků, přičemž bylo naším hlavním cílem jejich zařazení, nebo alespoň přibližné určení původu. Snad by bylo možno u jednotlivců ledacos nového doplnit a upřesnit podrobnějším studiem pramenů. V žádném případě nám však nešlo o opisování nebo reprodukci životopisů nejvýznamnějších a všeobecně známých osobností, patřících do tohoto různorodého, avšak pro pochopení doby též charakteristického souboru. Jistým přínosem naší práce a jejím opodstatněním může být zejména zaměření na okruh studentů a hostů jedné, z našeho pohledu odlehle univerzity. Popudem ke zpracování náročného tématu se stal příspěvek našeho holandského přítele, zájemce o české dějiny. Snad tedy i jeho radost z konkrétního projevu spolupráce bude čtenáři uznána jako jedna z příčin vzniku našeho článku.

KAREL MÜLLER

Privilegium císaře Rudolfa II. pro olomoucké biskupy z r.1588

V letošním roce uplynulo 400 let od chvíle, kdy císař Rudolf II. ve snaze ocenit všestranné zásluhy tehdejšího olomouckého biskupa Stanislava Pavlovského z Pavlovic obnovil jemu i jeho nástupcům na biskupském stolci titul knížete a současně polepšil dosavadní jednoduchý znak biskupství, jak jej užívali Pavlovského předchůdci přinejmenším od třetího desetiletí 14. století. O tomto císařském privilegii existují v historické i heraldické literatuře již nespočetné zmínky /1/. Odhlédneme-li od dostatečně známého obsahu, je na listině pozoruhodná skutečnost, že se nedochovala ve svém latinském originále, ale pouze v několika kopiích. Z latinského popisu v saalbuchu ji naposledy vydal Aleš Zelenka jako přílohu své práce o znacích biskupů v Čechách a na Moravě /2/. Stanislav Pavlovský však již v roce 1590 nechal text privilegia přeložit do češtiny a vidimovat olomoucké městské radě. Tento vidimus se v originále dochoval a zastupuje dnes v souboru listin arcibiskupského archivu ztracené latinské privilegium. Jeho první edicí in extenso /3/ si chceme připomenout výše zmíněné čtyřsetleté výročí a zpřístupnit českému čtenáři text celé listiny v překladu, byť soudobém.

Otázkou zůstává, kdy došlo ke ztrátě latinského originálu, který ještě K.Turnwald v roce 1968 označoval s jistou dávkou naděje jako "zatím nezvěstný" /4/. I když o konstituování archivu olomouckých biskupů, zpočátku ještě jako oddělení archivu kapitulního, můžeme hovořit až do přelomu 16. a 17. století, od dob episkopátu Františka z Ditrichštejna /5/, dalo by se předpokládat, že tak významnému privilegii bude věnována od počátku adekvátní pozornost a péče. Zřejmě tomu však tak nebylo a určité indicie nás vedou k domněnce, že originál nebyl k dispozici už v 1. polovině 17. století. V knize opisů privilegií a významnějších snešení kroměřížského manského soudu, která byla pořízena zřejmě v roce 1629 či krátce poté, je toto Rudolfovo privilegium přepsáno nikoliv z originálu, nýbrž z vidimusu z roku 1590 /6/. Je však možné, že pro volbu předlohy zde rozhodl český jazyk, neboť i text naší listiny předcházející papežská bula, potvrzující Pavlovského biskupem, je

Die Studenten aus Böhmen, Mähren und Schlesien an der Universität in Franeker.

Der Beitrag gibt eine Übersicht über die Studenten aus böhmischen Ländern auf, die im Laufe des 17. Jh. an der kleinen holländischen Universität in Franeker studierten. Dieser Artikel ist eine Exzerption der Universitätsmatriken. Die Mehrheit der Studenten kam aus den adeligen Familien her, welche ihr Vaterland gemeinschaftlich mit dem "Winterkönig" Friedrich v. Pfalz am Ende des J. 1620 verliessen. Es gelang fast alle Studenten zu identifizieren und genealogisch zu bestimmen. Der zweite Teil des Beitrages bringt ihre kurzgefassten Biographien.

MK

zde zaznamenána v českém překladu. Pro naši domněnku přesvědčivější je skutečnost, že v nejstarším inventáři biskupského archivu, který byl sepsán roku 1651, privilegium uvedeno není /7/, ač s ohledem na obsah by jeho zahrnutí a patrně i zvýraznění v soupisu bylo více než samozřejmé. Je třeba uvést, že v archivu olomoucké kapituly se nachází prostý opis latinského textu listiny datovaný květnem 1832 /8/, přičemž intitulace a datace naznačují, že předlohou byl text jiný, než který je obsažen v saalbuchu a který otiskl Zelenka. Zde však mohl posloužit také starší, dnes nedochovaný opis. Je třeba se tedy smířit se ztrátou originálu, ač by jeho náhodné objevení, předpokladatelné dnes již pouze v některém ze zahraničních archivů, bylo přitažlivé zvláště pro heraldiky, neboť v textu ohlášená miniatura uprostřed listiny nebyla jistě dílem podřadného erbovního iluminátora.

Poznámky:

- 1/ Z heraldické literatury odkazujeme na citace v Bibliografii české práce heraldické I, 1901-1980, Ostrava 1983, s.234-235 a též na níže uvedenou literaturu.
- 2/ Aleš Zelenka, Die Wappen der böhmischen und mährischen Bischöfe, Regensburg 1979, s.293-295.
- 3/ Pasáž věnovaná polepšení znaku byla již zveřejněná vícekrát /Louda, Turnwald/, vždy však s drobnými chybami v přepisu. Při edici jsme se řídili běžně užívanými pravidly pro vydávání českých textů.
- 4/ Kristian Turnwald, Dodatky k otázce původu moravského znaku a znaku olomouckého biskupství, Zprávy Vlastivědného ústavu v Olomouci, č.139, 1968, s.23.
- 5/ SOA Opava, prac. Olomouc, Arcibiskupství Olomouc, inventář, Olomouc 1971, úvod /dr.M.Kouřil/, s.XXVIII.
- 6/ Tamtéž, Lenní dvůr Kroměříž, LK č.21, fol. 1b-5b.
- 7/ Tamtéž, Arcibiskupství Olomouc, inv.č.466 Za informaci děkuji dr.Miloši Kouřilovi.

8/ Tamtéž, Metropolitní kapitula Olomouc, inv. č. 5604, sign. 17/3, kart. 1139.

Státní oblastní archiv Opava, pracoviště Olomouc, Arcibiskupství Olomouc, poř.č.910, inv. č. 860, sign. C II a 1

1590, listopad 9., Olomouc

Rada města Olomouce pořizuje transumpt privilegia císaře Rudolfa II. z 10.8.1588, kterým obnovuje knížecí titul pro olomouckého biskupa Stanislava Pavlovského a jeho nástupce a polepšuje znak olomouckého biskupství.

Orig., perg. 69,5 x 59 x 8 cm, čes., pečeť přivěšena na černožluté šnůře v dřevěném pouzdru.

My, purkmistr a rada města Olomouce, známo činíme tímto listem naším obecně přede všemi, jakož vysoce důstojného a osvěceného knížete a pána, pana Stanislava Pavlovského, z Boží milosti biskupa olomouckého, královské české kapli hraběte, též Jeho milosti císaře římského, uherského a českého krále rady, pána nám milostivě příznivého, jménem a na místě Jeho knížecí milosti dnes datum v úplné radě na rathouze jsme požádáni byli, abychom Jeho milosti císařské milostivého majestátu a nadání, jehožto datum jest na hradě Pražském den svatého Vavřince léta Páně tisícího pětistého osmdesátého osmého, z latinské řeči na českou přeloženého, v tento list náš uvedouc na věčnou památku hodnověrný transumpt neboližto z tejš řeči přeložení pod pečeti obyčejnou městskou vydali. My pak svrchu psaní purkmistr a rada města Olomouce znamená netoliko věc slušnou bejti, než jsouce Jeho knížecí milosti ke všelijakému posloužení nahotově a volní vyznáváme, že takový milostivý majestát neboližto Jeho milosti císařské nadání v latinské řeči originál celý a neporušený na pergameně s podpisem Jeho milosti císařské vlastní ruky, též Jeho milosti nejvyššího jak pana kanclíře, pana Adama z Hradce, též nebožtíka pana místokanclíře Osvalda z Šenfeldu, tak pana sekretáře Jana Millera s vysutou v bílém vosku na červeném vevnitř Jeho milosti císařské pečeti jsme viděli a v rukou našich jměli a tento transumpt neboližto přeložení protiv témuž originálu čísti a bedlivě vážití jsme dali a nacházíme, že vedle vlastnosti a položení slov latinských na českou řeč toto obsažení ve všech svých punktích, klausulech a artykulích přináší a vykládati se může slovo od slova, jak níže jest přeloženo a se pokládá.

Rudolf Druhý, z Boží milosti volený římský císař, po všechny časy rozmnožitel říše, německý, uherský, český, dalmatský, charvatský, slovenský král, arcikníže rakouské, kníže burgundské, brabantské, štýrské, korytanské, karňolské, markrabě moravský, kníže lucemburské a Horní i Dolní Slezí, wirtemberské též i také kníže švábské, hrabě habsspurské, tyrolské, feretské, kyburské a borytské, landthrabě alsatské, markrabě Svaté římské říše, burgovské, Horních i Dolních Lužic, pán Marchiae slavonské portu naonského a salinského etc. K budoucí věčné paměti. Bůh všemohoucí nejdobrotivější a nejsvrchovanější původ a zachovatel řádu v přirození všech věcí, všecko pokolení lidské mnohými a rozličnými vyveřejšenostmi a stavu rozdílnosti dělíce tu znamenitě císařům a králům vlastní a zvláštní povinnost uložil, aby o poddaných svých živnostech, užitečích a ozdobách ustavičnou péčí a všelijakou bedlivostí dne i nocí se snažili a všeckno své

usilování, všecku podstatu a mocnost k důstojenství těch, kteří jak vzácností rodu jiné převyšují, tak i ctnostmi a zásluhami svými k obecnímu dobrému se vzácnějšími a královské i císařské milosti a štědroty hodnějšími činí, k vzdělávání a rozvelebování obraceli. Poněvadž zajisté nic příhodnějšího, náležitějšího a potřebnějšího k zachování velikomocnosti císařské a k jeho velebnosti slavného rozmnožení bejti se nespátřuje, jako kdyžkoli těm, kterejm vladařství zemí a kostelův spravování a opatrování se poroučuje a z nich mnohem a zvláště na císařské a královské velebnosti a všemu křesťanstvu vejborně zasloužilejm štědroty a dobrotivosti své oučastná činí. Tolikéž které pravejch cností následovníky a vzácnějch činův snažitele spátřují, takové vznešenějšími ctí a hodností titulů vzácné a znamenité činí, což My sice často u sebe rozjímajíc předkův našich svaté paměti římských císařův a nejjasnějších králův českých chvalitebný obyčej a starožitnou zvyklost následujíc, nad kterou nic přednějšího ani starobylejšího nemáme, jako abychom ty, jenž ušlechtilými dary myslí a počestného života též šlechtetných mravův a přespanilejmi nejpěknějších cností ozdobami obdařené a ušlechtilé bejti seznáváme. Ty ovšem /aby cnost povinné své odplaty zbavena nebyla/ k vyveřejšeného důstojenství vzácností vyzdvihovati. Poněvadž tím šířeji jména našeho blesk od nás rozšiřován seznán bude, čím víceji takové poctivosti dobře hodným Naší dobrotivosti štědrota tyčí a vylívati se bude, nebo tím světleji císařské štědroty blesk se rozširuje, čím její štít a zřetel šířeji a dáleji se vztahuje. Takovej zajisté odplacování způsob královskou a císařskou vyveřejšenost více a více v cizích rozmnožuje a poddané věci vzácnějch hotově a ochotně vykonávání takovejmi jako dary a odplatami představenějmi chtěvěji a hmotněji rozpaluje. A protož uvažujíc vysoce důstojného v Bohu Otce Stanislava Pavlovského, biskupa olomouckého, rady naší, věrného zvláště nám milého, vzácné a ustavičné snažné upřímnosti služby nám i slavnému Domu našemu rakouskému věrně a bedlivě činěné, tudíž také pro jeho obzvláštní i pobožnost i k katolické religii ustavičnou srdečnou náchyllost, k tomu také, že starožitnejch oněch právě věřících chvalitebnějch biskupův příklad ustavičným a pečlivým jich následováním na sobě tolikéž prokázati se snažuje. Takže v těch i v jinejch všech věcech, které k našemu Svaté říše, království, zemí a panství našich zachování vyveřejšenosti prospěchu velikomocnosti, též k Božské cti a víry svatej vzdělání náležejí s každým nejlepším může snadně počten a srovnán býti, ani žádnému v poselstvích a legacích a věcech jemu od naší velebnosti svěřenejch náležitě, udatně, se vši snažností a čistou ochotností postupujíc nižší shledán není. Uznali jsme k jiným naše císařské a královské velebnosti, kterou z daru Božího na sobě máme, přičemž také i tu náležitě, abychom k řečenému Stanislavovi Pavlovskému právi, otcovský a milostivý oumysl prokázali, aniž jeho také v těch věcech, které by k slávě a vzácnosti osoby jeho náleželi, žádným způsobem jej neopouštěli, nýbrž raději to se vši snažností a bedlivostí milostivě jemu prokázali. Kteroužto věc My s vysoce a vzácně urozenějmi nejvyššími slavného království našeho českého ouředníky a s jinejmi obrannými radami našimi, jichžto ku Pánu Bohu pobožnost a k nám obzvláštní věrnost a uctivost již dávno známou a zkušenou máme, společně s nimi v uvážení vezmouce jsouce to naše předsevzetí netoli-

Ješt: štít na čtyry rovnýstrany rozdělený, první a poslední červeney barvy a každá z nich šest bílých Pyramides vzhůru vyzdvížených, tožito biskupství olomúckého vlastní erb, dvojitym řádem je v sobě obsahujíc, druhá pak jako i třetí strana zlatej barvy, každá majíc orla černého rozkřídlenýho k pravý straně hlavou s otevřenými ústy a vyplazenejm. jazykem znamenanyho, na prsích hvězdu zlatej barvy, na štítu postavena koruna biskupská, z kteréž trápec dolů visí z obojí strany, berlou biskupskou ozdobena. Jakožto všecko uprostřed tohoto majestátu rukú malířskou bedlivěji vyrejsováno a vlastně svejmi pravejmi a přirozenejmi barvami vymalováno a před oči postaveno se spatruje. Čítice tomu a postanovujíc to tímto císařským a královským decretem naším a na budoucí věčné časy trvanlivým, aby často řečenej Stanislav Pavlovský, kníže naše a královské české kapli hrabě, spolu s budoucími biskupy olomúckými právě a řádně po něm na to důstojenství pocházejícími, takového erbu od jasnosti a velikomocnosti naší nadepsanejm způsobem vysvětleného a zvětšeného každý z nich svůj přirozený erb uprostřed štítu přidávajíc na praporcích, hrobích, sekretích, prsteních a jinejch klínotech a činech knížecích všudy a ve všech místech a zeměch každého času jako pravý knížata míti, nositi, jich svobodně užívati mohli a moc měli. A to bez překážky čížkoli zvyklosti, pořádku, statut, privilegií nynějších i budoucích, které by se Jakejmkoli způsobem proti tomuto vysvětlení a vysazení vztahovati mohli, kterejm tímto majestátem naším zřete dlně derogujem a derogatum od nás a budoucích potomkův našich nejnepřemoženějších císařův římských a nejjasnějších králův českých, bejti chceme. Protož žádnému nikoli člověku, jakéhožbykoli byl důstojenství, povolání a stavu, náležitě nebude tento našeho způsobení, vyzdvížení, obnovení, navrácení, udělení decretu, vůle a milosti, majestát zrušiti, aneb jemu buď vcele, neb na díle výtržnou smělostí na odpor se stavěti. Jestli by pak o to se kdo pokusiti opovážil, v naší, erbův a potomkův našich, císařův římských, nejjasnějších králův, těžkou nemilost a pokutu tisíc hřiven zlata ryziho čistýho tolikrát, kolikrát by se protiv tomu dopustil, má věděti, že neproměnitelně upadne, kterej pokuty polovice do komory naší, druhéj pak díl křívdu a ublížení trpícím k užitku, aby obrácena byla, nařizujeme. Z svědomím toho majestátu pečeti naší císařskej přivěšením stvrzeného. Jenž dán na hradě našem Pražském, den svatého Vavřínce, nejstálejšiho a nejsvětějšiho mučedníka, léta od vtělení Páně tisícího pětistého osmdesátého osmého, království našich římského třináctého, uherského šestnáctého a českého též třináctého.

Der Autor erwähnt den 400. Jahrestag der Ausgabe des Privilegs, mit welchem der Kaiser Rudolf II. dem Olmützer Bischöfe Stanislaus Pavlovský und seinen Nachfolgern das Recht zum Gebrauche des fürsterlichen Titels erneuert

und gleichzeitig dem Olmützer Bischtume sein Wappen verbessert hat. Das Privileg hat sich im lateinischen Originale nicht bewahrt, doch aber in einer Reihe von Abschriften und auch

in gleichzeitiger tschechischen Übersetzung, die in dem Beitrage "in extenso" herausgegeben ist.

- MK -

MILAN HLINOMAZ

K vývoji české, slovenské a československé zemské, národní a státní symboliky

U příležitosti 70. výročí vzniku samostatného československého státu se naskytá příležitost k zamyšlení nad demografickým pojetím naší státní heraldiky, která jako nadstavbový prvek odrážela zásadní proměny historického vývoje obou národů.

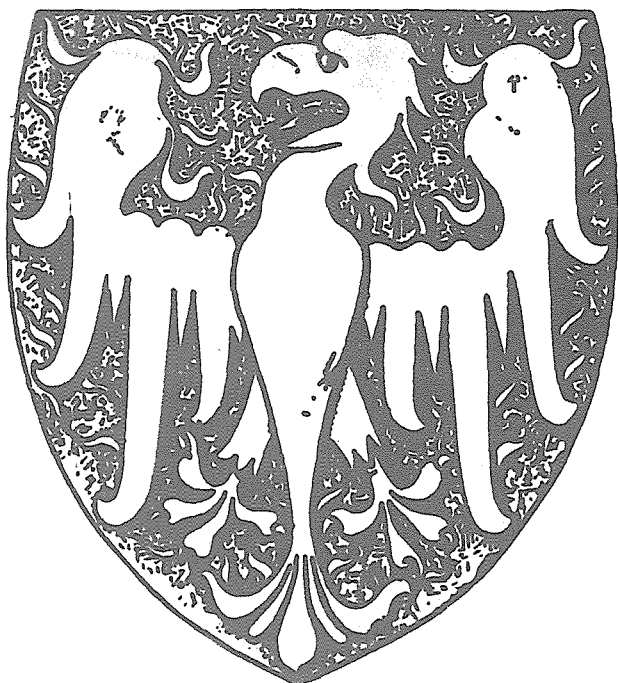
Především je třeba si uvědomit, že feudální společenský systém byl založen na vlastnictví půdy, což v praxi znamenalo, že rozhodující děličí úlohu hrály země, jejichž název nemusel a ani nebyl vždy totožný s etnickou příslušností obyvatelstva. Několik etnik bylo tedy formálně spojováno známkou zeměpána. Určitá federace zemí s vlastní samosprávou zase tvořila pod jedním panovníkem stát.

Česká knížecí přemyslovská, též plamenná, orlice je nejstarším známým státním symbolem českého státu /obr.6/, obývaného převážně českou středověkou národností, která se konsolidovala do konce 12. století. Orlice byla černá ve stříbrném poli a z křídel jí šlehaly červené plaménky. Byla odvozena od císařské orlice, podobně jako tomu bylo u ostatních zeměpanských znaků území tvořících formální svazek římské říše. Užívali ji čeští panovníci od konce 12. století do začátku 13. století, kdy paralelně s ní začali čeští králové užívat znaku lva. Dostávalo se jí tak významu spíše teritoriálního znaku samotných Čech, jako hlavní země českého státu. Rovněž byla spojována s kultem sv. Václava v roli věčného vládce Čech, proto je též někdy nazývána svatováclavskou. Lze ji tedy chápat jako ztotožnění panovníka a státu v podmínkách české patriarchální monarchie. Jejího symbolu

bylo po staletích zneužito českými fašisty v období nacistické okupace českých zemí jako domnělého symbolu knížete, za kterého panovaly optimální, tedy vazalské vztahy Čechů k Němcům, na které, podle nich, bylo nutno navázat jako na historicky určující precedens. Tento scestný názor byl však popřen dalším vývojem suverénního českého státu. Německé etnikum vystupovalo v jeho rámci jako menšina, která byla nucena přijmout jeho státní právo a alespoň zemský patriotismus.

Dalším, do současnosti trvajícím v základní podobě českým státním symbolem byl v červeném poli stříbrný /bílý/ korunovaný dvouocasý lev ve skoku, vpravo hledící, ale se zlatou zbrojí /obr.7/. V polovině 13. století se stal známkou nadřazeným všem zemským znakům, spadajícím pod svrchovanost českého krále. Určité přerušení kontinuálního vývoje české státní symboliky bylo způsobeno husitským hnutím, které prosadilo za hlavní znamení svých cílů kalich. Přijetí nové progresivní ideje se tedy projevilo užitím ideového symbolu, který však neměl působnost státního symbolu. Kladným výsledkem husitství bylo větší národnostní uvědomění českého etnika zároveň s určitými prvky internacionalismu a třídní solidarity.

Během období let 1478 - 1490 byl národnostně český stát redukován pouze na území Čech, neboť Morava, Slezsko a obě Lužice připadly Matyáši Korvínovi. V letech 1490 - 1526 trvala uhersko-česká personální unie pod vládou Jagellonců. Poté se český stát stal od roku 1526 do roku 1918 součástí habsburského mnohonárod-

Obr.č. 6

Obr.č. 7

Obr.č. 8

nostního soustátí, což se projevilo i ve státní symbolice. Znak Českého království posunuli Habsburkové na třetí místo složitěho znaku za znaky habsburského domu a Uherského království. Nejčastějším zobrazením byl čtvrcený uhersko-český znak se srdečním štítkem habsburského domu, přičemž oba štíty spočívaly na hrudi císařského orla. Uherský znak byl tvořen buď stříbrnými a červenými břevny nebo dvojitým stříbrným patriarším křížem na zeleném trojvrší. Kolem zmíněného znaku byly často zobrazovány ostatní znaky zemí Koruny české /obr.8/.

Postavení českého znaku se v císařské heraldice nezměnilo ani po roce 1620, kdy došlo ke změně statoprávního postavení českého státu /obr.9/. Upevněním panovnického absolutismu téměř zanikla politická aktivita českých stavů. Ke značnému omezení české státní svrchovanosti tedy došlo napřed fakticky a roku 1749 bylo dovršeno i právně spojením rakouského a českého správního centra. Čechy, Morava a zbylá část Slezska se staly zeměmi rakouské monarchie, která se mezi nimi snažila záměrně uvolňovat vzájemná pouta, aby se tak daly snáze učinit závislými na vídenském centru. Uhry se touto centralizačnímu tlaku ubránily, čímž si vytvořily základ pro pozdější rakousko-uherský dualismus. Zemské pojetí státní správy a příslušnosti zapustilo hluboké kořeny ve vědomí obyvatel zemí Koruny české, což se později projevilo i v symbolice prvního zahraničního odboje.

Ještě je ale nutno se vrátit ke vzniku pojmu zemí Koruny české. Postupná teritorializace českého přemyslovského státu si vyžádala samostatnou územní správu těchto zemí, která byla blízka české. První zemí byla Morava, jejíž červenostříbrně šachovaná korunovaná orlice v modrém poli byla pravděpodobně odvozena od české přemyslovské orlice. Název "markrabství" se uchoval jako přežívající upomínka na dezintegroující snahy císaře Fridricha I., který chtěl

odtržením Moravy a jejím přímým podřízením říši oslabit koncem 12. století český stát. Označení se vžilo, i když postrádalo svou skutečnou statoprávní podstatu. Morava se od uvedené doby stala samosprávným územím českého státu, součástí českého jazykového prostoru kultury.

Během 14. století bylo k Čechám a Moravě připojeno Slezsko, jehož symbolem byla ve zlatém štítě černá korunovaná orlice s červeným zobákem a drápy a se stříbrným půlměsícem na hrudi. Národnostní i teritoriální otázka zde byla ze všech tří zemí nejsložitější, neboť se zde prolínala tři hlavní etnika, Češi, Poláci a Němci. Územně bylo Slezsko roztrženo na různá knížectví s vlastními zemskými znaky. Pro sledovaný účel jsou však aktuální pouze výše popsaný znak celého Slezska a níže popsané znaky Těšínska, Opavska a Ratibořska.

Dalšími zeměmi Koruny české se staly roku 1329 Horní Lužice se znakem zlaté hradby se třemi stínkami v modrém poli a roku 1368 Dolní Lužice, se znakem červeného vola ve stříbrném poli. Součástí Horní Lužice bylo Zhořelecko, jehož znak tvořil dělený štít, jehož horní červená polovina obsahovala stříbrného dvouocasého lva a dolní polovina byla zlatá. Pro symboliku Horní Lužice byly užívány buď oba znaky /obr. 9/ nebo pouze jeden z nich. Národnostní situace obou Lužic byla charakteristická postupným převrstvováním původního lužickosrbského obyvatelstva německým živlem. Roku 1635 připadly Lužice Sasku.

Přesto ale byly spolu se třemi základními zeměmi České koruny, z nichž Slezsko bylo teritoriálně značně zmenšeno pruskou anexí z roku 1742, zobrazovány na velkém rakouském státním znaku, jak to dokládá detail, jeho podoba z roku 1836 /obr. 10/. Na středním štítu je znak Čech, na hlavním štítě znaky Moravy, Slezska, Horní Lužice, Těšínska a Dolní Lužice. Přitom znak Slezska formálně nárokuje celé jeho území, podobně jako znaky obou Lužic a znak Těšínska vystihuje reálnou situaci, neboť zbytek Slezska byl v rámci českých korunních zemí reprezentován podstatnou částí Těšínska.

Během 19. století se projevovala snaha rakouských vlád zamezovat společnému zobrazení těchto znaků, aby tak nepřipomínaly obyvatelstvu statoprávní tradici spojení těchto zemí v Českém království. Roku 1893 bylo společné užívání zmíněných znaků zakázáno a během první světové války trestáno jako zločin velezrady. Politický a národnostní útlak ze strany rakousko-uherské monarchie se tak odrážel i ve státní a zemské heraldice.

Československý národněosvobozenecký odboj během první světové války si vytvořil na tradičním základě své vlastní symboly. Přestože se jednalo o odboj dvou bratrských národů, probíhal tento pod vůdčí ideou čechoslovakismu, která nesprávně spojovala oba národy v jeden, čímž upírala svébytnost Slovákům. Ty označovala za odnož Čechů, vyvíjející se v jiných historických podmínkách. Zároveň ale tato idea v tehdejších podmínkách stmelovala obě národní hnutí k jednotě. Přežívající povědomí teritoriální příslušnosti zase štěpilo zemskou symboliku na znaky Čech, Moravy, Slezska, tedy tří hlavních zemí Koruny české a národní znak Slováků.

Slovenská národnost se po rozpadu Velké Moravy, osídlené společnými předky Čechů a Slováků, konstituovala přibližně ve stejné době ja-

Dědičného Království Českého.

Obr.č. 9

ko česká, ale v podmínkách utvářejícího se mnohonárodnostního uherského státu s hegemonním postavením maďarské národnosti. Slováci si však, na rozdíl od Čechů, nevytvořili statopravní tradici a svou identitu podrželi pouze díky svébytné lidové kultuře a etnické a teritoriální soudržnosti. Vytvoření jejich národního znaku souvisí s vytvářením novodobého slovenského národa, který se střetával v národně osvobozenéckém boji s maďarským nacionalismem. Slovenský národní znak vznikl v roce 1848 ze starého uherského znaku vypuštěním zlaté korunky u paty patriaršního stříbrného kříže v červeném poli a změnou barvy zeleného trojvrší za modrou. Znak takto dosáhl kombinace barev slovanské trikolory a ne již maďarské.

Zmíněné tři zemské a jeden národní znak byly obsaženy ve dvou formách odbojových znaků. Prvním byl spíše diplomaticky reprezentativní tzv. Masarykův znak /obr.11/, ve kterém se nacházely na čtvercém štítě znaky v tomto pořadí: Čechy, Morava, Slezsko a Slovensko. Uprostřed byl svazek čtyř "Svatoplukových prutů", symbolizujících jednotu těchto znaků v návaznosti na tehdy poněkud přeceňovanou statopravní kontinuitu Velké Moravy s teritoriem zamýšleného československého státu. Heraldicky méně zdařilá se jevila druhá, ale rozšířenější forma, užívaná u našich legií, tzv. legionářský znak /obr. 12/. Zde byly uvedené znaky volně seskupeny na zvláštních štítech. Jinak se ještě tyto znaky u legií vyskytovaly na českých národních červenobílých praporech, často v doprovodu svatováclavské koruny českých králů. Dalším, spíše ideovým než statopravním, atributem prvního odboje byl husitský kalich, symbolizující naše revolučně demokratické tradice.

Vlivným politickým faktorem odboje byla česká a zvláště pak početně největší slovenská emigrace v USA. Zatímco konzervativní carofilské slavjanofilství ruských Čechů nebylo nosným komponentem odboje, byla americká emigrace

vypělým politickým činitelem, blízkým naší zahraniční politické reprezentaci. Není proto divu, že se prapory amerických Čechů a Slováků staly vážnou inspirací k vytvoření státní vlajky nově vzniklé ČSR. Dokládá to například návrh prof. Františka Kysely, který navrhoval umístit na český národní červenobílý prapor vlajku amerických Slováků, skládající se ze středního širokého modrého pruhu, vroubeného po obou stranách úzkými bílými a červenými pruhy /obr. 22/.

Po vzniku samostatné ČSR si politická situace žádala co nejrychlejší zavedení a užívání státních symbolů. Bylo však nutno je teprve vytvořit. Tak závažný úkol se nedal uspěchat a vyžadoval si kvalifikovaně prověřit tradiční historické prameny. Jako náhradní řešení byl stanoven prozatímní znak ČSR vládním nařízením č.300/Sb. z 19.5. 1919, který tvořil český královský lev. Znak výtvarně provedl člen znakové komise Jaroslav Kursa a jeho stylizace byla oficiálně užitá /obr. 13/.

Znaková komise začala pracovat na konci roku 1918 a sestávala z tehdejších nejvýznamnějších archivních odborníků. Měla za úkol vytvořit tři formy státního znaku podle vzoru rozpadnutší se rakousko-uherské monarchie. Jejím prvním počinem byl zmíněný prozatímní znak, který ale nebyl užíván na Slovensku zásluhou V.Šrobára. Ten oprávněně poukazoval na absenci slovenského znaku v tomto přechodně trvajícím státním symbolu. Z titulu své tehdejší funkce ministra s plnou mocí pro správu Slovenska nařídil na tomto území užívání legionářského znaku, kde byl slovenský znak obsažen. Slovenský znak měl od zavedení v roce 1848 vytvořenu tradici ve vědomí slovenského národa užíváním v Matici slovenské a během odboje. Z toho důvodu se dnes jeví ustanovení prozatímního znaku ČSR jako necitlivý čin vůči Slovákům a jako jeden z prvních projevů negativního dopadu ideje čechoslovakismu v podmínkách buržoazní republiky.

Znaková komise se při svém odpovědném pří-

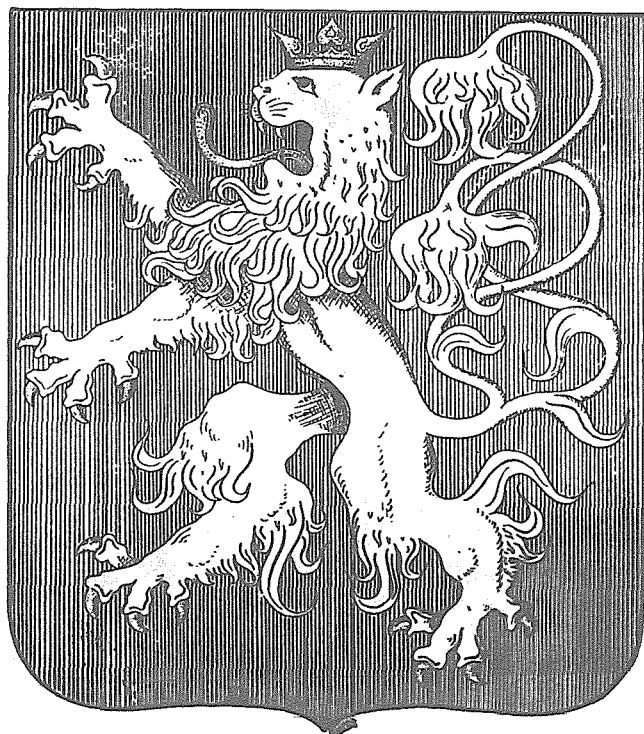
Obr.č. 10

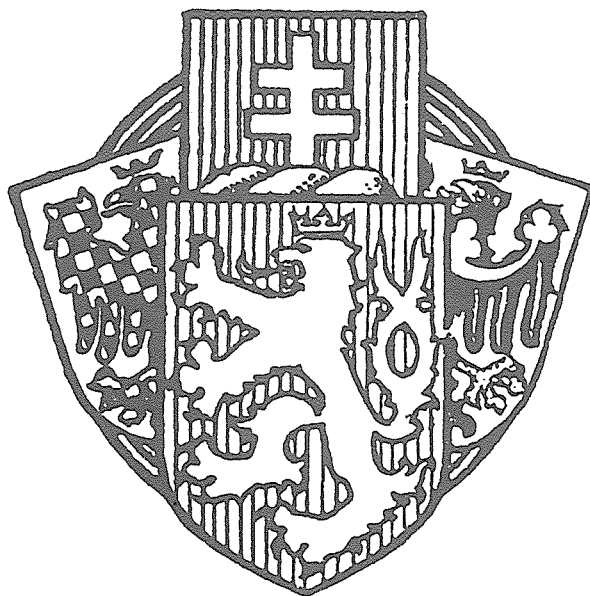
Obr. č. 11

stupu k řešení úkolu nevyhnula vytvoření několika experimentálních modelových návrhů všech tří zamýšlených forem státního znaku. Na nich bylo teprve možno seriózně posoudit některé zásadní otázky hierarchického pořadí jednotlivých zemských znaků a estetické a heraldicky správné kombinace barev. Z podnětu znakové komise tyto návrhy vytvořil J. Kurs a odrážejí tehdejší nejasné poměry územní celistvosti teprve se postupně konsolidující ČSR.

První variantou malého znaku ČSR se stal polcený štít s českým a slovenským znakem, kde ale splývání červených polí obou znaků nepůsobil estetic-ky vhodně /obr. 14/. Proto byla přijata varianta, kde český lev nese na hrudi srdeční štítek se znakem Slovenska /obr. 15/. Znak tak zastupoval symboly obou hlavních náro-

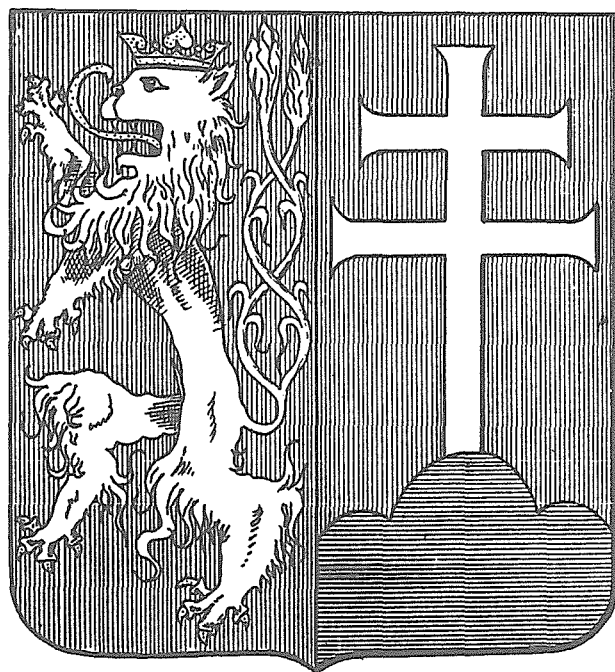
Obr. č. 13

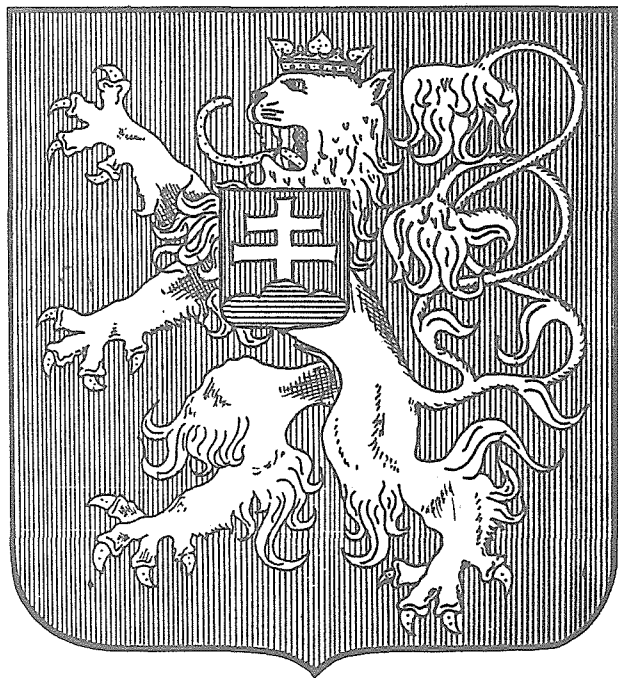
Obr. č. 12

dů vícenárodnostní ČSR a zároveň odpovídal i jejímu názvu.

Střední znak měl zahrnovat již zmíněné odbojové znaky ideově vycházející z Masarykova exilového znaku. Potíže určitou dobu činilo stanovení pořadí znaku Slovenska /obr. 16, 17, 18/, které bylo vyřešeno přijetím pátého znaku Podkarpatské Rusi, dnes nazývané Zakarpatská Ukrajina. Střední znak ČSR tedy tvořil čtvercový štít se středním štítkem ze dvou štítů, v němž byl znak Čech přičemž hlavní štít nesl znaky Slovenska, Zakarpatské Ukrajiny, Moravy a Slezska /obr. 19/. Z této formy znaku byla patrna přetrvávající zemská tradice feudálního správního rozdělení a vícenárodnostní charakter ČSR. Přitom u znaku Slovenska je třeba si uvědomit, že z národního znaku v poměrech uher-

Obr. č. 14

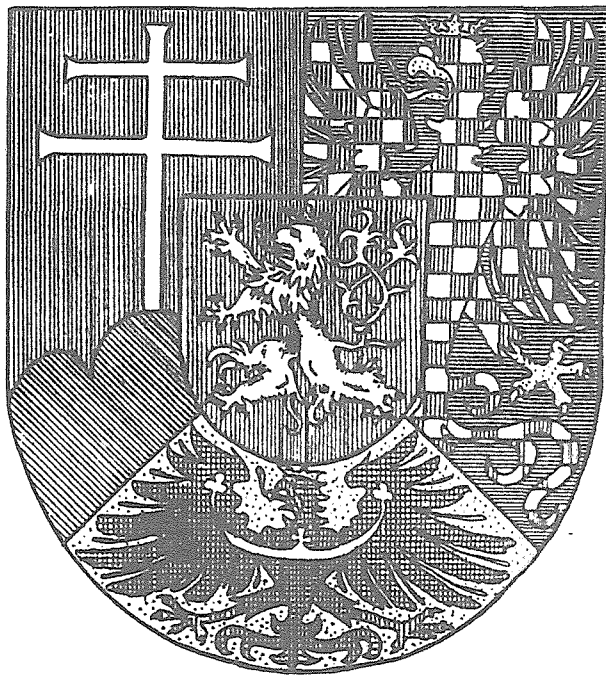

Obr. č. 15

ského mnohonárodnostního státu se stal znak národního teritoria s pevnými hranicemi teprve v průběhu prvních dvou let trvání ČSR.

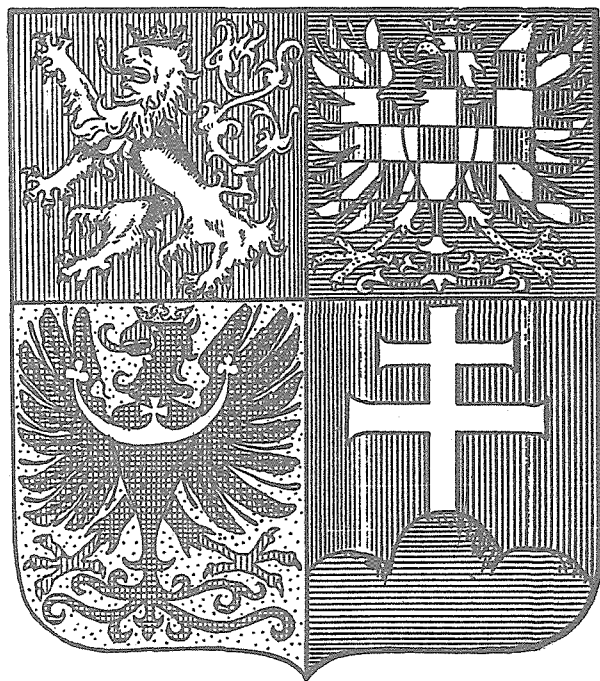
Velký znak ČSR měl zahrnovat všechna historická i nově připojená území, byť šlo pouze o jejich části, nebo i když byla historická kontinuita s českým státem přerušena, jako tomu bylo v případě Kladska. V roce 1919 se tedy v návrhu počítalo se znaky Čech, Moravy, Slezska, Těšínska /zlatá orlice v modrém poli/, Slovenska a Kladska /dva obloukovité zlaté pruhy v červeném poli/, obr. 20.

Začátkem roku 1920 byla k ČSR jako výsledek versailleských mírových smluv připojena Zakarpatská Ukrajina, která byla do té doby národnostně teritoriálním celkem Uher bez vlastní státotvorné tradice a vyvinutého národost-

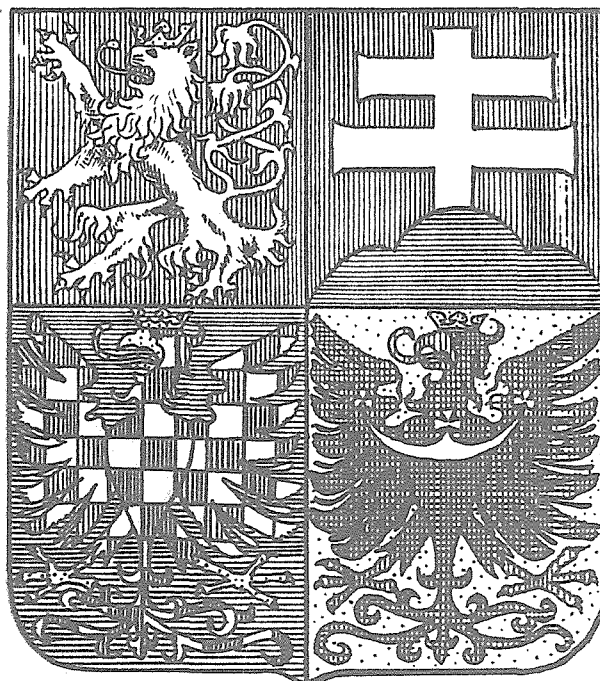

Obr. č. 16

ního povědomí. Tato situace se odrážela i ve skutečnosti, že území nemělo zemskou symboliku. Při řešení tohoto problému musela znaková komise vycházet z heraldických návrhů dvou nejvlivnějších zakarpátoukrajinských politických stran. Výsledkem byl /v březnu 1920/ polcený štít, jehož pravá strana obsahovala v modrém poli tři zlatá břevna, symbolizující barevně ukrajinskou národnost, a v levé stříbrné polovině červený medvěd ve skoku, hledící vpravo, barevně symbolizující ruskou národnost. Takto ztvárněný znak byl přijat deputací ze Zakarpatské Ukrajiny 12.3.1920 a byl neprodleně vkomponován do středního a velkého znaku ČSR na třetí místo v pořadí po znacích Čech a Slovenska. /Na návrhu - obr. č. 21 - je znak ještě stranově obrácen a je v jiném pořadí

Obr. č. 17

Obr. č. 18

Obr.č. 20

než na přijaté verzi./

Do podoby velkého znaku ČSR byly začátkem roku 1920 ještě zahrnuty znaky Opavska /polcený štít, pravá polovina červená a levá stříbrná/ a Ratibořska /polcený štít, pravá polovina se zlatou korunovanou orlicí v modrém poli, levá polovina stříbrnočerveně polce-na/, /obr. 21/. Přijetí těchto znaků se stalo později předmětem ostrých diskusí a oprávněné kritiky. Ideovým výrazem demokratických tradic českého lidu se stalo přijetí husitského hesla "Pravda vítězí" pod velký znak místo původně zamýšleného hesla umírněných socialistů "Osvětou k svobodě".

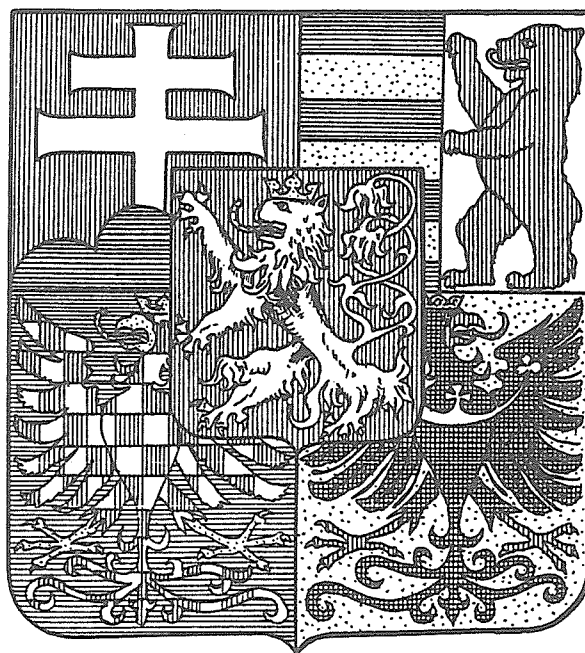
Znaková komise se rovněž zabývala otázkou stanovení československé státní vlajky. Její návrhy vycházely ze základu českého národního červenobílého praporu, do kterého byl vkomponován slovenský prvek, modrá barva, ve formě vertikálních, či horizontálních pruhů nebo různě dlouhého klínu /obr.23/. Silný vliv americké slovenské emigrace dokumentuje již výše zmíněný Kyselův návrh /obr.24/. Nakonec však s přihlédnutím ke starým českým heraldickým prvkům, k estetickému hledisku, k mezinárodním vexilologickým poměrům a k podobnosti se slovenským trojvrším, zvítězilo užití modrého klínu, sahajícího do poloviny délky vlajkového listu. Jako první ztvárnil podobu takto pojaté vlajky J.Kursa /obr. 25/. Právě byla kodifikována spolu se státními znaky zákonem č.252/Sb. z 30.3.1920 a je v nezměněné podobě platná dodnes /obr.25/.

Totéž nelze říci o výše zmíněných třech formách státního znaku ČSR, které byly v souladu se změnou společenskopolitické situace a následnou změnou názvu státu na ČSSR v roce 1960 nahraze-

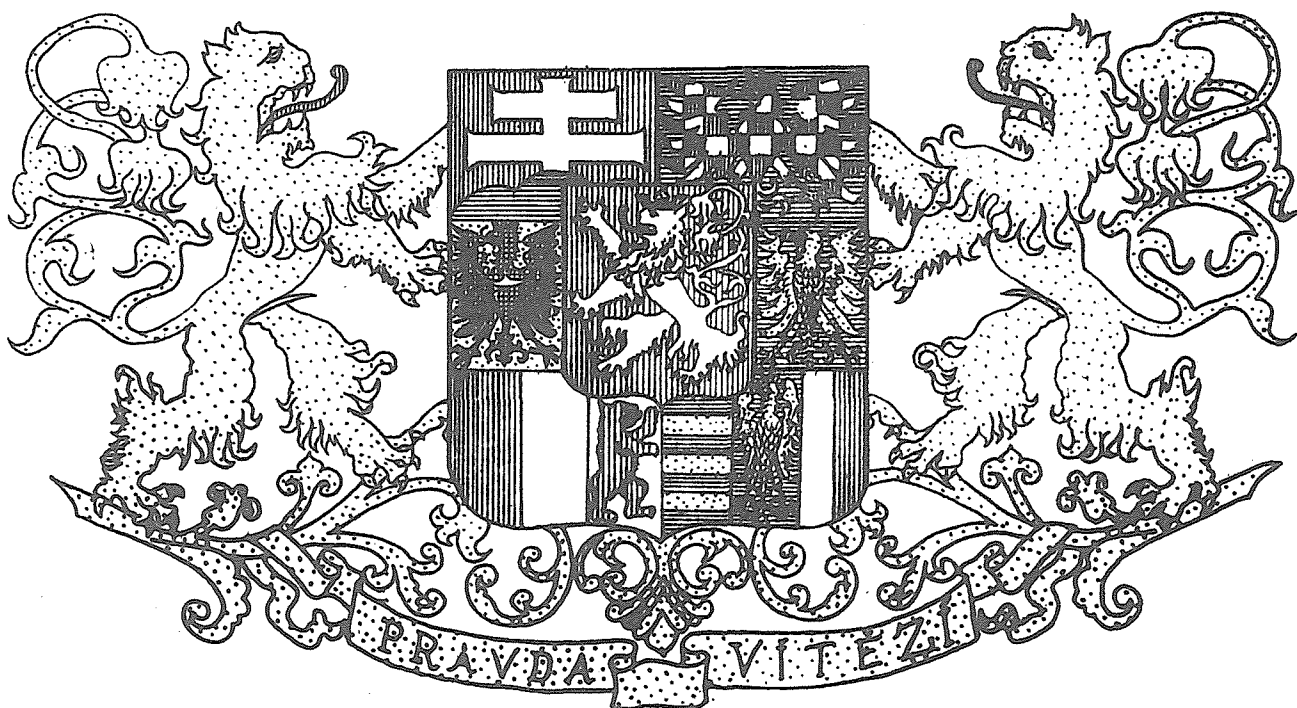
ny dnešní jedinou podobou státního znaku, která symbolizuje naši socialistickou současnost.

/obr. 26/.

Platnost prvorepublikových znaků byla dočasně přerušena nacistickou okupací našich zemí. Po osvobození znovu vstoupily v platnost, ale nejčastěji byl užíván malý znak ČSR. Střední a velký znak obsahovaly státoprávní anachronis-

Obr.č.19

Obr.č. 21

mus v podobě znaku Zakarpatské Ukrajiny, která od června 1945 již k našemu státu nepatřila.

Dějinný vývoj Čechů a Slováků se ubíral zhruba tisíc let rozdílnými cestami. Češi si za tu dobu vytvořili zemskou, státní a národní tradici, která se odrazila i v jejich státní a národní symbolice. Slováci se konsolidovali v novodobý národ později a bez vlastní státoprávní tradice. Vytvořili si národní znak během svého protimaderského národně osvobozeneckého boje v letech 1948 - 49 přizpůsobením uherského znaku. Vznik ČSR roku 1918 znamenal pro Čechy obnovení státnosti a národní samostatnosti po 300 letech a pro Slováky vznik státnosti v rámci společného státu. Ve státním znaku ČSR se spojily český státní a národní znak se slovenským národním znakem. Státní vlajka vznikla připojením modré barvy k českému národnímu praporu. Ve sledované problematice je tedy možno zaznamenat prolínání státní a národnostní či národní symboliky, která nabyla v nejnovějším období v případě státního znaku ČSSR výrazně politického charakteru.

LITERATURA:

Barborová, E.: Postavení Moravy v českém státě v době předhusitské /1182 - 1411/, Sborník archivních prací 20, 1970, s.309-362. Československé dějiny v datech. Praha 1986.

Československé dějiny v datech. Praha 1986.

Dejiny Slovenska, IV, Bratislava 1986; II, Bratislava 1987.

Gosiorovský, M.: Češi a Slováci. Historie vzájemných vztahů ve 20. století. Praha 1979.

Grobelný, A.: K některým etapám národního hnutí ve Slezsku a na Ostravsku v letech 1848-1918, Slezský sborník 63, 1965, s.454 an.

Hlinomaz, M.: Jaroslav Kursa. In: Sborník prací členů SSM Státního ústředního archivu v Praze. Praha 1985 /1987/, s.153-175.

Chaloupěcký, V.: O znaku Slovenska. In: Sborník prací k šedesátinám G.Friedricha. Praha 1931, s. 154 - 176.

Kadlec, K.: Podkarpatská Rus. Praha 1920.

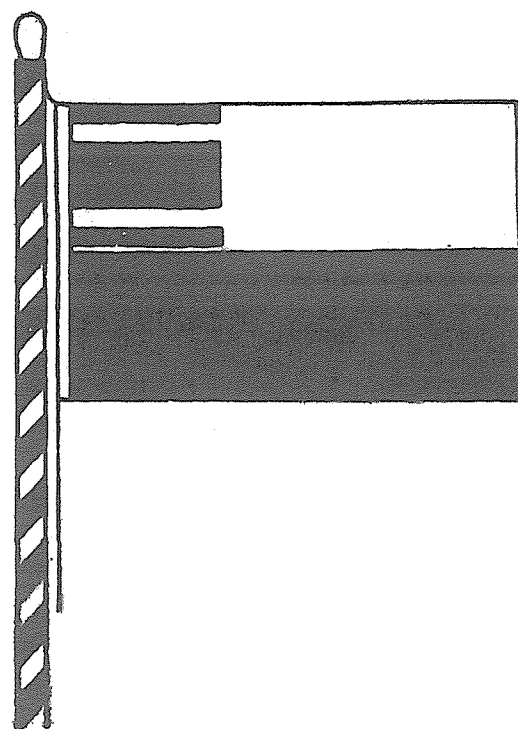
Kořalka, J.: K diskusím o pojmu "národ", Československý časopis historický 15, 1967, s.873-884.

Křížek, J.: Vznik Československa. Praha 1978.

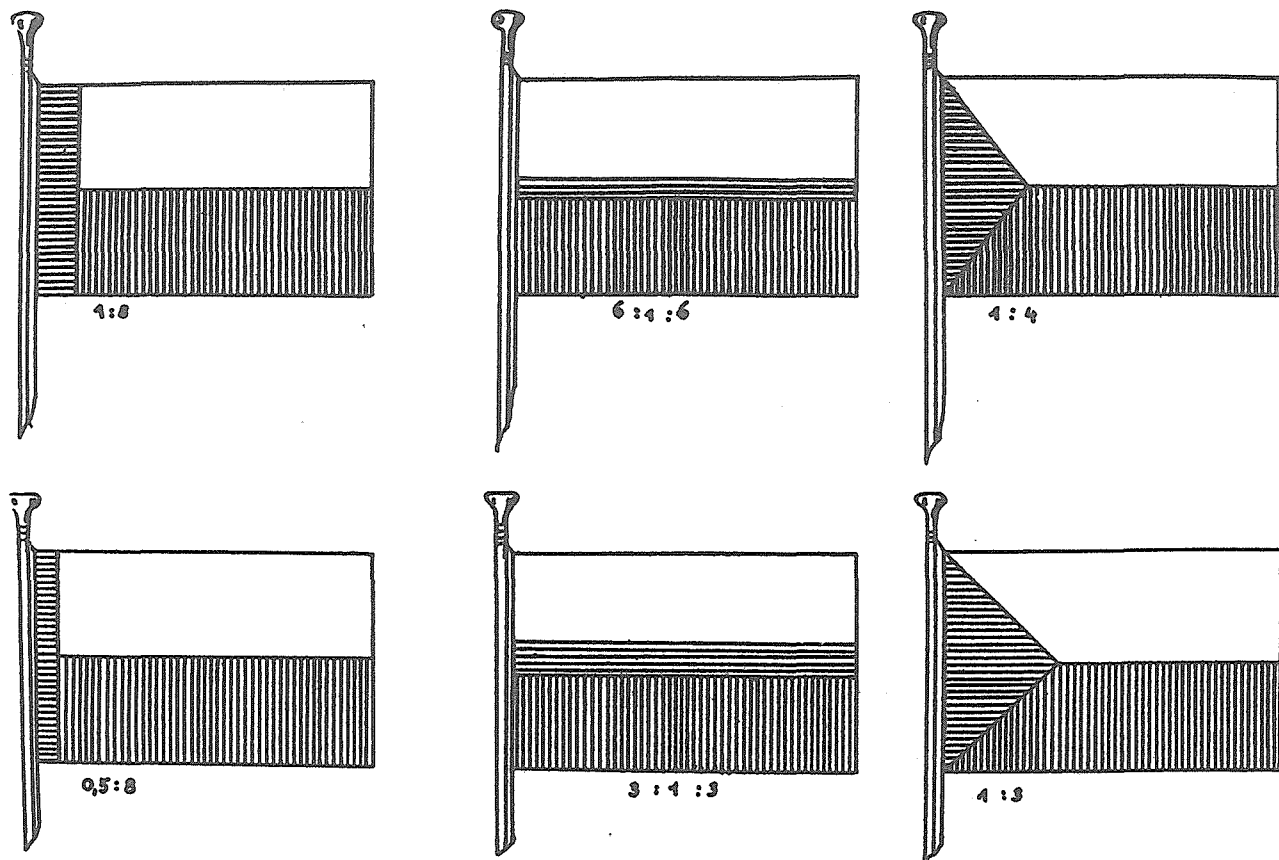
Matoušek, S.: Vznik a vývoj společného státu Čechů a Slováků. Praha 1980.

Nový, R.: K počátkům feudální monarchie v Čechách, II. /K počátkům českého znaku/, Časopis Národního muzea - řada historická 147, 1978, s.147-171.

Petráň, J.: Český znak. Praha 1970.

Obr.č. 22

Obr.č. 23

Pomaizl, K.: Vznik ČSR 1918. Praha 1965.

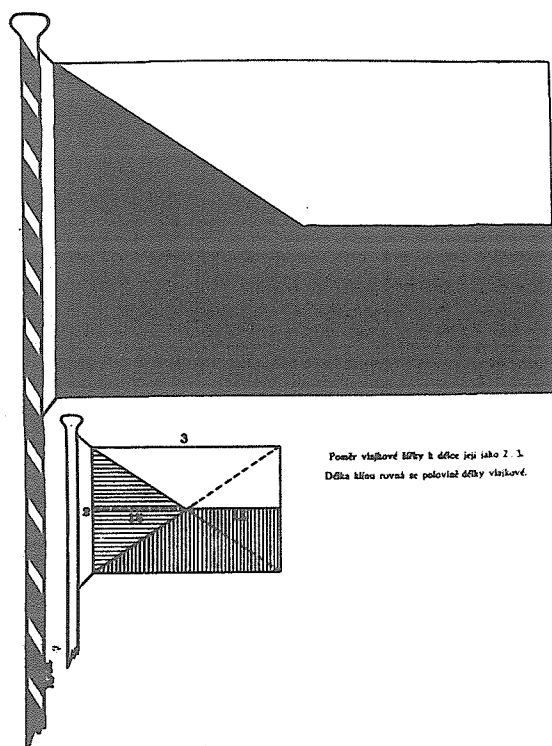
Pospíšil, J.: Vzpomínky na revoluci. Praha 1982.

Slováci a ich národný vývin. Bratislava 1969.

Srb, V.: Úvod do demografie. Praha 1965.

Šmahel, F.: Idea národa v husitských Čechách. České Budějovice 1971.

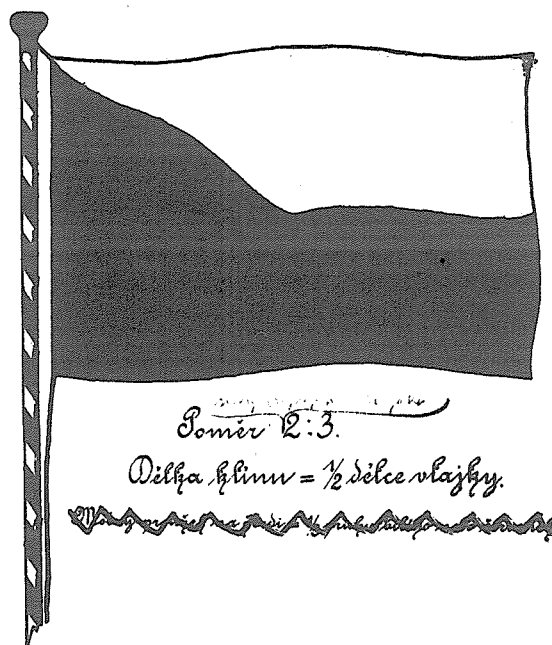
VLAJKA STÁTNÍ (NÁRODNÍ), REPUBLIKY ČESKOSLOVENSKÉ.

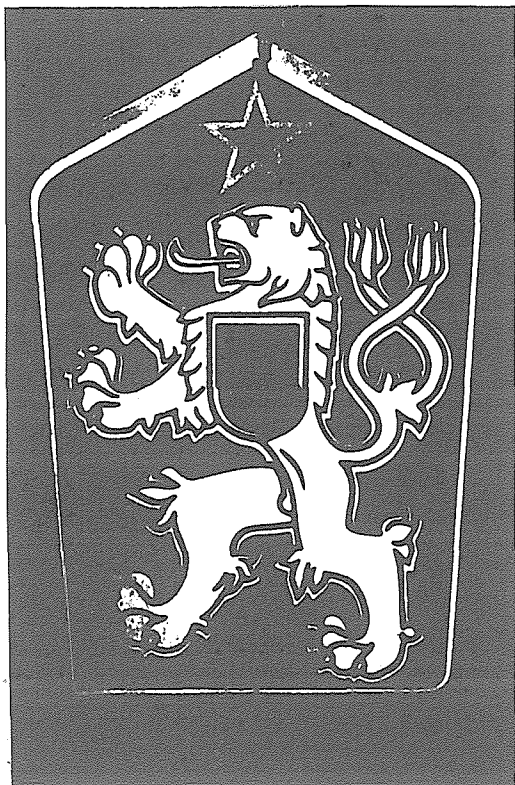
Poměr výškové části k šířce je jako 2 : 1.
Délka klíou rovná se polovině šířky výškové.

Článek 101, odst. 1, písm. a), Ústava, Praha-Československo.

Obr.č. 25

Obr.č. 24

Obr.č. 26

Trávníček,D.: Přehled územního vývoje našeho státu. Folia Facultatis scientiarum naturalium Universitatis Purkynianae Brunensis, Geographia. Brno 1984.

Válka, J.: Přehled dějin Moravy,II.Stavovská Morava /1440-1620/. Brno, UJEP 1987.

Vexilologie č.36,1980.

Vojtíšek,V.: Naše státní znaky, staré a nynější. Praha 1921.

Žemlička,J.: Zlatá bula sicilská. Praha 1987.

Prameny:

Státní ústřední archiv v Praze, fond Archivní registratura 1918-1934, pozůstalost Jaroslav Kursa /1 karton/ a karton č.91; fond Archivní registratura 1935 - 1945, karton č.161; fond Prezidium ministerské rady 1918 - 1939, karton č.1776.

Repro foto autor

Zur Entwicklung der tschechischen, slovakischen und tschechoslovakischen Landes -,Nation- und Staats - Symbolik

Die historische Entwicklung der Tschechen und Slovaken, im Laufe der 1000 Jahre, hatte einen völlig ungleichartigen Verlauf. Die Tschechen konnten während dieser Zeit seine Landes-, Staats- und Volkstradition schaffen, die in ihrer staatlichen und völkischen Symbolik den Ausdruck gefunden hat. Die Slovaken aber haben sich beträchtlich später als eine neuzeitliche Nation doch ohne eigene staatsrechtliche Tradition konsolidiert. Während des Befreiungskampfes gegen Ungarn in Jahren 1848-49 haben sie ihr National -Wappen durch Anpassung zu dem ungarischen Wappen geschaffen. Die Entstehung der CSR im J. 1918 bedeutete für die Tschechen die Erneuerung der Staatlichkeit nach 300 Jahren und für die Slovaken die Entstehung der Staatlichkeit im Rahmen des gemeinsamen Staates. In dem Staats-Wappen der CSR haben sich das tschechische Staats- und Nation-Wappen mit dem slovakischen Nation-Wappen verbunden.

Die Staatsflagge ist durch Beifügen der blauen Farbe zu der tschechischen nationalen Farbe entstanden.

MK

Z HERALDIKOVÁ ZÁPISNÍKU

MIROSLAV PAVLŮ

Neznámý erb Berchtoldů z r.1661

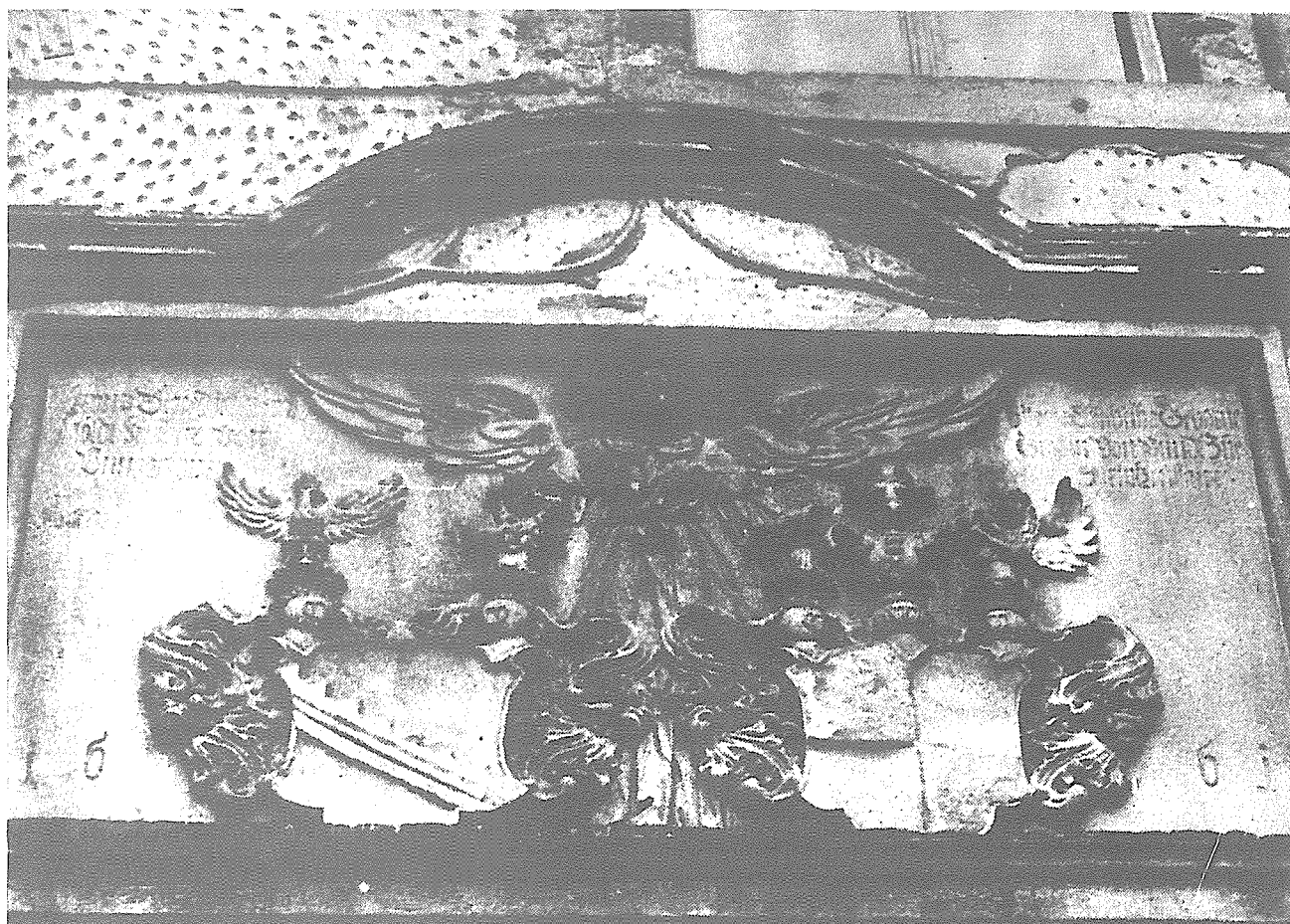
K dosud málo poznaným historickým památkám jižní Moravy náleží dnes silně devastovaný zámek v Uhečicích na Znojemsku, nedaleko rakouských hranic. Je to rozsáhlý a členitý,urbanisticky i architektonicky neobyčejně cenný objekt s věží, věžovitou vstupní branou /dnes zřícenou/, třemi arkádovými dvory a částečně zachovaným vnějším opevněním s baštami.První, renesanční přestavba středověké tvrze byla dokončena pány z Krajku kolem r.1554, ale ke značným proměnám a rozšíření areálu došlo ještě koncem téhož století,za vlády Štrejnů ze Švarcenavy. K dalším významnějším stavebním pracím bylo přikročeno až po skončení třicetileté války, za Berchtoldů. Vrcholně barokní úpravy, provedené Heisslery z Heitersheimu /1692-1733/ se soustředily především na výzdobu interiérů. Z konce 17.století pochází vynikající štuková výzdoba více než dvanácti zámeckých komnat a sálů, jedno z vrcholných děl Baltazara Fontany, které řadí uherčický zámek k památkám evropského významu. 1/

Upomínkou ná jednotlivé stavebníky a majitele

zámku je zde dochovaný a až na výjimku 2/ dosud nepublikovaný soubor heraldických pamětních desk Krajců z Krajku, Štrejnů, Puchheimů, Berchtoldů, Heisslerů a Collaltů. Heraldicky nejpozoruhodnější je deska z r.1661, dokládající ukončení raně barokní stavební etapy, umístěná nad štukovým portálem druhého nádvoří. Do středu tympanonu jsou vytesány erby stavebníka a jeho manželky, které drží za nimi stojící anděl s roztaženými křídly, v dlouhém, splývajícím rouchu. Identifikace erbů je zřejmá spíše jen díky dosud čitelným třířádkovým německým nápisům, situovaným do obou rohů kamenné desky: Franz Benedict Berch/toldt Freiherr Von/ Ungarschütz -- Maria Elisabetha Geborne /Gräfin Von Und Zu/ Sprintzensstein.

V dolních rozích čteme letopočet: 16 -- 61.

Bez nápisů bychom těžko určovali, o čí erby tu vlastně běží. Skutečně záhadný je především erb stavebníka barona Berchtolda.3/ Klenoty /orlici a lva s mečem/ sice dobře známe. Patří totiž k erbům, užívanému od r.1627 do r.1673, kdy byl spolu se sourozenci povýšen do

Obr.č. 27

hraběcího stavu.4/ Zarážející je sice vzhled štítu, který by tedy měl být čtvrcený, se střídajícími se figurami orlice a lva. 5/ Prázdné pole však přetíná jediné kosmé břevno se stupňovitým řezem na horní hraně!

Známa znaková kompendia předkládají vyobrazení a popisy až šesti verzí erbu Berchtoldů, většinou s odkazem na rok vydání příslušného nobilitačního diplomu 6//důžno ovšem podotknout, že nejsou vždy spolehlivá /. "Uherčickou variantu" tady nenajdeme. Ale netýká se to jen literatury. Bez úspěchu skončí jak pátrání v rodinném archivu Berchtoldů, deponovaném ve Státním oblastním archivu v Brně, tak třeba na buchlovském hradě, kde se dochoval velký soubor malovaných erbovních vývodů Berchtoldů a jiných rodin. Rovněž prolístování několika stovek erby doslova posetých folií mohutného

Z toho všeho je zřejmé, že musíme uvažovat spíše o chybě kameníka, případně o tom, nebyl-li erb tesán podle nesprávné předlohy. Toto podezření silně vzroste, obrátíme-li nyní pozornost k erbu Berchtoldovy choti, hr. Marie Alžběty Sprinzensteinové. Klenoty jejího erbu jsou tesány opět bezchybně a zcela ve shodě s tím, co o hraběcím erbu Sprinzeisteinů říkájí základní heraldické příručky. Na druhé straně opět nesmyslně a nepochopitelně je pojat štít, zde pouze čtvrcený, bez jakékoliv obecné figury Sprinzensteinové nikdy podobného erbu neužívali. 8/ A zejména tato skutečnost významně podporuje myšlenku, vyslovenou už v souvislosti s pochybně ztvárněným erbem jejího manžela Františka Benedikta Berchtolda.

P O Z N Á M K Y :

1/ J.Muk ml. - L.Lancinger, Stavební vývoj

zámku v Uherčicích na Znojemsku, Vlastivědný věstník moravský 32, 1980, č.2,s.194-198.

2/ Konkrétně se jedná o pamětní desku z r.1554 s erby Václava Krajíře z Krajku a Johanky Purkrabínky z Donína. Její fotografie byla otištěna v obrazové publikaci M.Zemek, Jižní Morava, Praha 1977, s. 50, erby byly překresleny J.Hanáčkem v GHI Brno, 1985, č.2, s.125.

3/ Literatura k Berchtoldům je natolik obsáhlá a dostupná, že neuvádím žádné bližší genealogické údaje. Nedovoluje to ani charakter tohoto příspěvku.

4/Erb z r. 1627 podle originálu /SOA Brno, G 138, i.č.205/ popisuje a vyobrazuje T.Krejčík, Šest století erbovních miniatur, Heraldická ročenka, Praha 1985, s. 18-19 /chybně např. H. v Kadich-C.Blažek, Der Mährische Adel, Nürnberg 1899, s. 258, tab. 182 a M.Gritzner - M.Hildebrandt, Wappen Album der Gräflichen Familien Deutschlands und Oesterreich - Ungarns, díl.1., Leipzig 1883, s.11/. Erb zůstal beze změn i v r. 1633 při povýšení do říšského stavu svobodných pánů. To potvrzuje i berchtoldovský erb z r. 1670 /SOA Brno, A 3,1/46,f.17/. Že erb zůstal skutečně nezměněn vyplývá i z absence jeho popisu v uvedeném majestátu /srov. něm. opis ze 7.7. 1633 v SOA Brno, A 3, 1/60; A.Sedláček, Českomoravská heraldika 2, Praha 1925, s.368/. K erbu svobodných pánů /1633/ opět chybně Kadich - Blažek, c.d.,s.8, tab. 5.6. /tak je zde označen ve skutečnosti hraběcí erb se třemi klenoty a i ten je nepřesný/.

5/ Přesný popis podle originálů má T.Krejčík, c.d., s:18.

6/ Kadich - Blažek, c.d.,s.8, tab.182; R.J.v Me-raviglia-Crivelli, Der Böhmische Adel, Nürnberg 1886, s. 104, tab.57; A.Sedláček, c.d.s. 367-368; Gritzner - Hildebrandt, c.d.,s.11.

7/ SOA Opava, prac. Janovice, Veselíčko, rkp.

1007.

8/ Kadich-Blažek, c.d.,s. 144, tab.105; E.H: Kneschke, Deutsche Grafen - Haeuser der Gegen-wart, díl 2, Leipzig 1853, s. 497. 498.

Heraldika na stránkách vlastivědných časopisů

VÝROČNÍ ZPRÁVA OKRESNÍHO ARCHIVU V OLOMOUCI ZA ROK ...

/od 1983 jen Okresní archiv v Olomouci/

1973-1985 /vychází pravidelně dosud; bibliogra-fický rejstřík v roč. 1983/

Bláha,Josef: /Zpráva o nálezu znakového náhrobní-ku z r. 1472. v Uničově/ 1973, s.50.

Bláhová Zdenka: Dvě drobné renesanční památky v Olomouci. 1980, s.140-146.

Popis a foto smírčího sloupu Adama Štolbašské-ho z Doloplat z r. 1527 s erbem.

Táž: Kamenné články ve dvoře Komenia. 1981, s. 153-155.

Foto figurálního ženského náhrobníku z r.1615.

Čermák,Miloslav: Nově zjištěné filigrány olomouc-ké městské papírny. 1978, s. 111-112.

Popis a foto dvou filigránů ze 17.století.

Týž: Nástin vývoje pohostinství v Olomouci /14.století - poč. 20 st./

1985,s.75-128.

Popis a foto štítku se dvěma zkříženými sladovnic-kými limpami z 16. stol. na portálu domu čp. 156.

Hlobil,Ivo: Barokní nápisová deska z 50.let 17.století. 1977, s. 121-122.

Popis desky na budově kapitulního děkanství s er-bem děkana Klaudia Soriny.

Kašpárková,Slavomíra: O postupu práce při staveb-něhistorickém průzkumu objektu v Křížkovského ulici č.4 v Olomouci. 1977, s. 17-30.

Popisy erbů olomouckých biskupů Stanislava Pav-lovského a Leopolda Viléma /též foto/ a erbů kanovníků Josefa hr. Wallise z 18. stol. a Ro-berta hr. Lichnovského z r. 1865.

Lošťák,J(oslav): Jáchymovský separatismus. 1977, s.115-116.

Popis dvou typářů obce z konce 18. a 2. pol. 19. století.

Mlčák, Leoš: Zvony lotrinských zvonařů Štěpána Molloa a Jana Pricgueye na Olomoucku.

1982,s.98-105.

Foto detailu zvonu v Pasece s osobní značkou Jana Pricgueye.

Týž: Znak slovenské obce Boleráz na zvonu z r. 1597 ve Šternberku. 1984, s. 139-143.

Též foto detailu zvonu se znakem.

Spáčil, Vladimír: K otázce znaku Náměště na Hané. 1981, s. 169-175.

Týž: Neznámá veduta Olomouce. 1982, s. 106-109. Foto dvou vedut z 18. stol. se znakem města.

Zuber, Rudolf: František Řehoř Giannini a jeho styky s L.A.Muratorium. 1984, s. 39-62. Foto portrétu Gianniniho s erbem.

ZPRÁVY OKRESNÍHO ARCHIVU V BRUNTÁLE

1977, 1982, 1983 /vychází nepravidelně/

Jordanová,Hana: Epigrafické památky na území bývalého okresu Rýmařov, nyní součást okr. Bruntál.

1982, s. 11-38.

Popisy náhrobníků a erbovních desek.

ZPRÁVY OKRESNÍHO ARCHIVU V OPAVĚ

1961-1964, č. 1 - 10

/foto pečeti Mikuláše Opavského z r. 1362/ 8, 1963, s. 12.

ROČENKA OKRESNÍHO ARCHIVU V OPAVĚ

1981 - 1985 /vychází dosud/

Myška, Milan: Typáře opavských řemesel a živnos-tí ve sbírkách historického pracoviště Slezské-ho muzea. 1984-1985, s.56-64. Popis typářů /cechovní znamení popisována ne- jsou/.

Nejstarší listina Okresního archivu v Opavě navržena na kulturní památku:

1981,s.44, 47.

Foto listiny a detailu pečeti markrabě Přemysla z r. 1247.

Karel Müller

DO VAŠÍ KNIHOVNY

JOSEF JANÁČEK - JIŘÍ LOUDA: ČESKÉ ERBY, Praha, Albatros, 1988 /2.rozšířené vydání/, 367 s., 170 barevných vyobrazení.

Tuto drobnou publikaci, určenou především naší mládeži, nepochybně koupili i mnozí badatelé, kteří se problematikou rodové heraldiky vážně a soustavně zabývají. Ne, že by snad byla tak nepostradatelnou, ale na našem knižním trhu se pohříchu dosud neobjevila práce, která by dosáh-

la alespoň takové úrovně, jakou vytýčil svými "Rodovými erby na Slovensku" J.Novák. Jsme te-dy zvědaví i na to, co přináší knížka populárně zaměřená /na tomto místě připomínám, že se zde nemohu a také nezabývám autorským podílem his-torika J.Janáčka, ale jako heraldik-praktik čás-tí heraldickou/.

Už z letmého prolistování vysvítá, že v ní nejde o nic více, než o pouhé rozšíření první-ho, stejnojmenného vydání /1974/ o sedmdesát

kolorovaných kreseb J.Loudy, spoluautora několika příliš zobecnujících vět doprovodného textu ke každému z erbů. Je pochopitelné, že na tomto místě musíme přihlídnout k charakteru publikace a k jejímu určení a tedy omluvit řadu neúplných a velmi stručných údajů, bez jinak nezbytných citací použité literatury a pramenů /což je jistě skutečnost daná i právě omezeným prostorem/. Nemůžeme ale přehlédnout, či dokonce bagatelizovat mnohé nepřesnosti i omyly zásadní povahy, vyplývající z nedostatečného využití pramenného materiálu.

Naprosto mylná je například interpretace erbů pánů z Kunovic. Jejich heraldika není žádnou záhadou. Vždyť barevné erby nejvyššího komorníka markrabství moravského Jana z Kunovic /1523-25/ zdobí památku prvořadého pramenného významu - moravské zemské desky! Tyto a další dobové doklady ukazují, že štít byl nejprve zelený, později modrý - kosmé břevno bylo vždy červené. Druhá verze se stala oblíbenější a udržela se až do Bílé hory a následné emigrace rodu do ciziny. Jeleni bývali zbarveni přirozeně a velmi často mívali na krku zlaté oboječky. Prozatím jsou známy tři varianty klenoty - autorova kresba ukazuje typ málo užívaný. Nejčastěji to byl buď samotný rostoucí jelen /tak např. i na desce v Hluku, na niž je v textu poukazováno/, nebo týž jelen mezi dvěma rozevřenými orlími křídly /figura v klenotu se však v žádném případě nedá nazvat "okřídleným jelenem", jak píše J.Louda v "Hradech", ve svazku věnovanému Jižní Moravě/. Jeleni na štítě mají být správně rostoucí, nikoliv tedy "usečení" /jak vidíme na kresbě/, i když někdy narazíme na památku i s tímto příkladem. Ještě dodejme, že erb hrabat z Kunovic nelze ztotožňovat, ani z něj vyvozovat erb, jaký užívali páni z Kunovic na Moravě!

Pod heslem R o t t a l o v é najdeme nepochopitelné tvrzení, že jednoduchý erb Rottalů nedoznal změn "ani po jejich povýšení do hraběcího stavu". To je ovšem hrubý omyl. Když bratři Jan a Ondřej z Rottalu dosáhli v r. 1641 povýšení mezi hrabata, obdrželi i polepšený erb /v praxi hojně doložený - například i na jednom portálu napajedelského zámku/. Obecně je známo i dochování nobilitačního diplomu, včetně nádherné minuatury rozšířeného erbu, v rodinném archivu Vrbnů ve SOA v Brně. Několikrát se o něm zmiňuje i současná odborná literatura.

Tento hraběcí erb má čtvrcený štít se středním štítkem, obsahující původní rottalovský kříž. První a čtvrté pole je zlaté s černou korunovanou orlicí, druhé a třetí pole černé se zlatým korunovaným gryfem. Přílby jsou tři, s klenoty vlevo hledící orlice, kříže mezi rozevřenými křídly a vpravo hledícího rostoucího gryfa. Ještě připomeneme, že verze čtvrceného štítu a antonínským křížem /jak jej uvádí H.v.Kadich/ na dobových památkách u nás nenajdeme.

Pokus o postižení vývoje erbu T e t o u r ů z T e t o v a, se zřetelem k jejich moravské větvi, s odkazy na četnou literaturu a množství pramenného materiálu, byl publikován ve 23. čísle Zpravodaje KGHQ autorem této recenze. Je třeba přiznat, že Loudou prezentovaný erb rozšiřuje počet dosud známých verzí tetourovského erbu, v tomto případě bohužel v negativním smyslu. Je docela možné, že spoluautor Českých erbů ostravský Zpravodaj dosud neviděl, nebo jej nečetl. To ovšem nemůže být omluvou. Daleko horší je ale fakt, že už A.Sedláček znal erb Tetourů mnohem lépe! Vlastně jej popsal úplně přesně tak, jak je uvedeno v majesátu z r. 1549. Podle mých po-

sledních, dosud nezveřejněných výsledků bádání je objasněna i ona plamenovitá podoba klínů, či vlčích zubů. Taková interpretace štítové figury je nesprávná a vznikla jen díky nepřesné formulaci přímo v textu nobilitační listiny, která zmátla nejen tvůrce tetourovských erbů na náhrobcích Chroustenských v Měříně, ale i zkušeno A.Sedláčka.

Tyto tři příklady jsem uvedl na počátku závažně, protože jsou nejkřiklavější, ale oprav a mnohých důležitých doplnění by si zasluhoval skutečně velký počet dalších zde popsanych a vyobrazených erbů.

Nesprávné, nepřesné či jen neúplné jsou výklady heraldiky Bítovských z Bítova, rodů z Boskovic, z Fictum, z Fürsteberka, Hoffmannů z Grünbüchlu, z Kravař, Leskovců z Leskovce, z Lichtenburka, z Lipé, z Lomnice, z Ludanic, Nekšů z Landeku, Oppersdorfů, z Pernštejna, Podstatských z Prusinovic, z Rýznburka, Skrbenských z Hříště, ze Švábenic, Thurnů z Valssasiny, Trauttmannsdorfů, z Vřesovic, z Žerotína - je však možné, že další badatelé najdou ještě jiné příklady.

U některých hesel autor staví na ne vždy objektivních údajích Bartoloměje Paprockého, nebo čerpá z jiné, nepříliš kvalitní literatury, zřejmě z některých starších atlasů a kompendií, které obsahují řadu chybných informací. Negativně se to projevuje např. u již zmíněných Bítovských z Bítova, rodů z Kunovic, z Lipé, u Rottalů ... Jinde zase překvapuje, že opomíjí literaturu skutečně základní /tak např. u Leskovců dílo J.Dobiáše, u Podstatských J.Pilnáčka, u Tetourů A.Sedláčka/. Nejzávažněji se ovšem projevuje již zmíněné nedostatečné využití pramenů /nobilitačních listin nebo jiných dobových vyobrazení pramenného charakteru, pečeti, památek na architektuře, náhrobcích atp./. V několika případech lze i pochybovat, zda heraldické památky v terénu, na něž se v příslušném textu odvolává, zná z autopsie /Hoffmannové-Janovice, z Kunovic - Hluk, z Ludanic - Rokytnice u Přerova, Nekšové z Landeku - Kostelec u Gottwaldova/.

V textu narazíme i na několik zbytečných chyb či nesrovnalostí, heraldicky se přímo netýkajících /B e r c h t o l d o v é -formule "roku 1627, kdy byl jeden člen tohoto rodu povýšen do říšského rytířského stavu" není přesná. Jedná se tu zřejmě o Jakuba Berchtolda z Uherčic, kterému byl p o t v r z e n š l e c h t i c k ý s t a v .

U H o d i c k ý c h si povšimneme rozporu mezi údajem v Janáčkově textu a Loudovým tvrzením, kdy je devětadvacet let mrtvý Jiří z Hodic povýšen do hraběcího stavu; u hesla z L o k - š a n se musíme pozastavit nad jinou nesrovnalostí. Pokud příslušník "slezského rytířského stavu" přišel do Čech, musel jako rytíř přece už nějaký erb mít. Louda však informuje čtenáře o tom, že jej neměl a teprve - už tak "složitý" - jej dostal l x.

Autorovy kresby jsou u nás i v zahraničí notoricky známe a po zásluze se těší nevšednímu zájmu a uznání. Také ilustrace k Českým erbům budou zejména laickou veřejností jistě kladně přijaty. V této souvislosti si však přece jen nemožno odpustit malou poznámku a zastavím se u jednoho diskutabilního jevu. Tím je bezesporu Loudova častá praxe malovat jednu přílbu i klenot tam, kde pro to neexistují žádné právní, ba ani dobové doklady. Domnívám se, že v tomto případě běží přinejmenším o historickou nepřes-

nost a že pro takto okleštěné erby lze sotva nalézt přijatelné opodstatnění. Jistě na újmu autorových prací.

Na závěr snad ještě drobnou připomínku. Nebylo by z hlediska popularizace heraldiky mezi naší mládeží prospěšné uvést pro případné zájemce seznam heraldických klubů a jimi vydávaných periodik a publikací? Divíme se, jak málo se mezi veřejností ví o naší činnosti a přitom nedovedeme využít ani těch nejpřirozenějších možností, jak tento stav alespoň pozměnit!

Miroslav Pavlů

ROBERT FISCHER - WELLENBORN: VOTIVBILDER - BILDDOKUMENTE DER FAMILIENGESCHICHTE /VOTIVNÍ OBRAZY - OBRAZOVÉ DOKUMENTY PRO HISTORII RODIN/. Adler 14/28/, 1988, č. 9, s. 328 - 329.

Autor, který se intenzívně zabýval votivními obrazy, dokazuje, jakou neocenitelnou hodnotu mají tyto obrazy pro zkoumání historie rodin. Jde o obrazy v kostelích, zejména poutních, věnované z vděčnosti za záchranu z neštěstí, nemoci úrazu apod. Jejich umělecká hodnota bývá nepatrná, zato mnohem větší je jejich hodnota vypovídající, dokumentární, zvláště v případech, kdy na obraze je v textové části uvedeno jméno dárce, jeho bydliště, datum příhody, její popis a zobrazení. Pro rodopisce není významná jen příhoda samotná, ale cenné je i obrazové zachycení obcí, interiérů obydlí, oděvů, malované obvykle naivně - naturalistickým stylem.

Jiřina Valíčková

Z činnosti klubu

Jubilea členů KGHO ve 4.čtvrtletí 1988

50 let	Kurt Řehánek	13.12
55 let	Ing. Ferdinand Maděra	23.10.
	František Skřivánek	23.12
65 let	Vladimír Pouzar	5.10.
	Stanislav Orság	23.10.
	Jeronym Mazurek	
70 let	Marie Kapková	20.11.
	MUDr.Ludvík Kozelka	21.12.
75 let	František Polcar	4.10.
80 let	Dr. Viktor Palivec	23.12.

Blahopřejeme!

/Obr. č. 29

Dvěma fotografiemi se ještě vracíme k našemu zájezdu na Oravu. /Obr. č. 29 a obr. na obálce/.

